

JEZIČNIK.

A.

Jožef Žemlja.

E.

Dr. Jožef Rogač.

B.

Bernard Tomšič.

F.

Janez Bonač.

C.

France Malavašič.

G.

Matevž Lotrič.

D.

Dr. Simon Klančnik.

H.

Leon Engelman Nožarjev.

I.

France Svetličič.

Spisal

J. M a r n.

XIX. Leto.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Rudolf Mille.

1881.

JEZIČNIK.

A.

Jožef Žemlja.

E.

Dr. Jožef Rogač.

B.

Bernard Tomšič.

F.

Janez Bonač.

C.

France Malavašič.

G.

Matevž Lotrič.

D.

Dr. Simon Klančnik.

H.

Leon Engelman Nožarjev.

I.

France Svetličič.

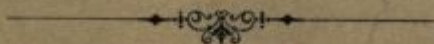

Spisal

J. M a r n.

XIX. Leto.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Rudolf Milic.

1881.

H
valimo
sloveče
može
in
očake
naše
v
njih
rodo-
vinah.
Njih
trupla
v
miru
počivajo,
in
njih
spomin
od
roda
do
roda
živí.
Njih
modrost
ljudstva
naj
pripovedujejo,
in
njih
slavo
naj
srenja
oznanuje.“
(Sirah
44,
1.
14.
15.)
Tega
nas,
prijатели
moji,
sv.
Duh
opomina,
in
sv.
Maksim
škof
nam
velí:
„Ne
hvali
človeka
v
njegovem
življenju,
ampak
hvali
ga
po
njegovi
smerti,
povzdigaj
njegove
zasluge,
kedar
je
rajni,
in
hvalivca
prilizovanje
ne
mika,
pa
tudi
pohvaljenega
prevzetija
ne
skuša.“
Hvaliti
svoje
rajne
dobrotnike,
povzdigovati
njih
lepe
dela
in
znamenite
zasluge
je
nam
ravno
tolika
dolžnóst,
kakor
njih
slavne
izglede
posnemati.
Kdor
svojih
slavnih
prednikov
ne
častí,
njih
verli
naslednik
biti
ne
zasluži.
Hvalimo
torej,
dragi
prijатели,
sloveče
može,
rodoljube
naše,
ponavlja
je
njih
spomin!

Tako
piše
Slomšek
v
Drobtincah
1862
str.
71
v
hvalnici:
„Slava
rajnim
rodoljubom
in
utemeliteljem
našega
slov-
stva.“
To
sveto
dolžnost
spolnuje
tudi
pričujoči
Jezičnik,
kajti
na
str.
18.
19.
z
bratom
Bernardom
opisovani
Emanuel
Tomšič
je
vže
tudi
letos
29.
junija
umerl
v
Trebnejem.
Bog!

A.

Jožef Žemlja.

Iliria
Vstaja, izdiha:
Kdo kliče na dan?

Oj! vitez dobrotni — bil je V. Vodnik, kateri je klical na dan učence svoje kranjske, ilirske, slovénske, kateri je na delo budil vse svoje rojake. Med poslušnimi slove i Jožef Žemlja.

Rodil se je Žemlja 10. febr. 1805 na Breznici; učil se je v Ljubljani; l. 1829 duhoven posvečen je služil na pr. za kaplana v Žužemberku in v Toplicah na Dolenjskem, bil nekaj let farni namestnik ali vikarij v Ambružu v okraju Novomeškem, naposled malo v Ovsišču poleg Kranja, kjer je umerl 15. sept. 1843.

Rojak Fr. Prešernov je ž njim vred popevati jel l. 1827 — toda skromno le še učenec Metelkov, prej dr. Jak. Zupanov, Ravnikarjev — vendar popolnoma v njihovem smislu, hvaležen jim za prejete nauke na pr. v Metelčici:

Zahvala

učenikam slovenskiga jezika.

Helenci, Rimljani
Naj prvi slové,
Svoj jezik mogočni
Široko zglasé.

Kdor kol' moderjanov
Njih pisma je bral,
Duh pevskega uma
Je njega navdal.

Pot luči za njimi
Se Nemcu odpre,
Ilirski pa jezik
Ne piše se še.

Zveličan'ga časa —
Dočakali smo,
So vitezi vstali,
Pregnali temo.

Ve krajnski deželi —
Zabliska se meč,
Možje so na nogah,
Ne bojmo se več.

Nové izbudé nam
Zdej čerke na dan,
Ki znajdit' vek rimski
Jih ni bil ve stan'.

Tevtonec se skrije,
Pred njimi beži,
Slovenska beseda
Ve cvetu živi.

V resnici, junaki!
Zaupanje imám,
Sad vašiga truda
Na znanje vam dam:

Preteklo veliko
Ne bode več let,
V Slovincu na novič
Grek začne živet'.

Pirjana slavel
Bo jezik povsod,
Čez Nemca, Rimljana,
Njegovi zarod.

O, vajvodí hrabri!
Ak zmislím nazaj,
Ves ljud prerodi se,
Ne vem skor sam, kdaj?

Gorenca, dolenca
Uk vaša je last,
Vso hoč' mo vam dati
Zahvalo in čast.

Od Stola, Triglava
Do turških gorá,
Rojakov razlega,
Se slava vam zná.

Pred Sava, pred jezer'
Suho bo v Bohinj',
Kot zmed nas izginil
Vaš živi spominj. —

Razun te je vže tedaj v Metelčici zložil tudi pesmice: Človeško življenje (Dobnik življenja na sveti — Hitro kot senca leti; — Nočes besedam verjeti, — Prašaj, kaj skušnija uči itd.); Ljubljanske gospe in njih hčere (Ljubljanske gospé — Gosti le imajo, — Nič druĝga ne znajo, — So lahko lepe . .); Pijanec in njegá žena (Kdor se zlo po svetu trudi, — Dosti burkov naletí . .); Godec (Povsod me poznajo, — De pévec (tiček) sim zvit; — Veselje imajo — Med se me dobit' . . gl. v „Novicah“ 1848 l. 9.); Ni ga več (Groza, strah, trepet obide — Ude vse, serce, kosti; — Kedar mi novica pride: — Ah, umerl je, več ga ni! . .); Poletni večer (Glej! škerlat gore prevleče, — Kader jame se mračít'; — Posmehvaje Hesper meče — Iz potoka zlati svit . . prim. natisnjeno v „Novicah“ 1851 l. 25).

Javno se prikaže pesnik Žemlja med Čbeličarji, in to l. 1832 v „Kr. Čbelice III. Bukv.“, kjer se z dvema zvezdicama — * * — zaznamjani nahajate dve pesmici njegovi: Gorenec (Tamor, planine redé mi živino, — Lepiga žita napolnim si stog, — Žgance polite pa krape z družino — Jém, ne beračim, zahvaljen bod' Bog! . .); Dolenc (O zarji se zelja nakosim, — Podméta pa kaše najém, — Nevtrudeno dnéva znoj nosim, — Za uro zgublĝeno ne vém . . str. 33 — 36). In l. 1833 v „IV. Bukv.“: 28. jutro velciga travna 1828 (Letu u Gorenskim kraji — Slab moj duh spet ožiwi; — Menim, de prebivam v raji, — Deleč preč so vse skerbi . . str. 35. 36.). Pripravil in izročil je bil vže tudi za „V. Bukv.“ dve pesmici, ki ste pa prišle na dan v njih še le l. 1848, in sicer: Luna (Ak sonca luč za goro skrita — Od svoj'ga vnéma nebes svita itd. str. 8. 9. gl. Cvetnik sloven. slovesn. Janežič. str. 21. 22); pa izverstna kancona: Samota (Ne mislite, de le med šumam sveta, — V Londonu, Beču in še mestih tacih, — Priljudne v'jolicice samó klijejo itd. str. 10 — 12. gl. Cvetn. Janežič. str. 66 — 88). V téh pesmih veje vže duh Vodnikov in Prešernov.

Ko zamre „Kr. Čbelica“, jame se J. Žemlja (Shémlla) po vzgledu Zupanovem in Prešernovem glasiti v „Illyr. Bl.“, kjer se l. 1837 Nr. 41 nahaja njegov slovénski prevod laškega soneta „Innocenza“, zložil Bindocci: „E pur bella innocenza! intatto ha un cuore — Quando è schiuso il cammin di nostra vita“ etc. — takov-le:

Nekrivnost.

Kak lépa je nekrivnost! vmito njéno
Sercé ko pot odprè se nam v življenje;
Predrago svojo z leti vékša céno,
Ljubezni tli neznane 'z njé zarèenje.

Trepeèe kdàj — al 'zgine kmal strupeno,
Zavétje v sebi najde in rešenje;
Zvestóba in poštenost terdno sténo
Ji stavi zoper zlóbe vse grozenje.

Z veselím veselí se — uka, raja,
Sromaka gleda vsmiljeno v omótah,
Delí nesreço z njím, mu kruh podaja.

Pa kjé nekrivnost! hočem te iskati?
Ah, po svetiših, hišah, po vsih potah.
Med nami véčno prosim te ostati.

L. 1838 opisuje „Joseph Schemla, Pfarrvicâr zu Ambruss, im Neustädtler Kreise“ dokaj zanimivo „Die Kirchenglocken in Krain“ po nemški Nr. 5. 6. z raznimi jezikoslovnimi opazkami iz španjskega, francoskega, angleškega itd. — Kranj, Krajnsko razlaguje iz kraj Rand, Gränze; Dürrenkrain t. j. Krajna. Vendar piše: „Kein Bewohner dieser Gegend will Krajničan seyn; der Hinacher weiset auf den Ambrusser, dieser hingegen auf den Hinacher“ itd.

L. 1840 opéva v „Illyr. Bl.“ Nr. 50 Prostoslav Milko z ozirom na sorodne Slovane in posebej na bližnje po Gaju vzbujevane Ilire v dveh slovénskih sonetih naše slovstvo od l. 1833 — 1840 prvi v česko-ilirskem pravopisu (cf. Jezičn. X. str. 53 — 55), in tedaj zapoje navdušeni ilirski pesnik P. Štoos (r. 1806, u. 1862) vsem južnim rodovom slovan-skim svoj iskreni „Pozív u kolo ilirsko“, posebej: „I vi Kranjci tak nazvani — Od ilirske njegda Kraj'ne, — Ki ste starom Rimu znani — Rad desnice vaše sjajne!“ — Na to se l. 1841 v „Illyr. Bl.“ Nr. 3 (z nekterimi razlagami na pr. odziv Wiederhall, Echo; zlošina, sloščina t. j. sloga Eintracht, Vereinigung; znamenit ausgezeichnet) oglasi tudi v Gajevici naš verli J. Žemlja:

Odziv iz Krajne.

Slogom rastu male stvari,
Jal i nazlob vse pokvari.

Concordia res parvae crescunt,
Discordia magnae dilabuntur.

Narodna ilirska poslovice.

Sonet.

Palc butaro debelo óče pravi
Med sabo v kregu sinam prelomiti;
Ker moč vsa njih zastoj je, to storiti,
Zažuga zvezo zloš'ne jim k njih slavi.

K edinosti budé enake správi
Možjé nas tudi serdno znameniti,
In mor'mo jim hvaležno oznaniti,
De dati želimo slovó zmešnjavi.

Pa kaj? — le voljo — brez moči — imamo,
Mogočnost le spodtikleje vse zmaga,
Šlap zmožnost céla je vošilo samo.

T'dej perdobiti skušajte veljáke,
De zlóšino razšir'jo od Muz prága
Do Slave matere pokrajne vsake! —

Krájničan.

Česar je želel v tem sonetu, to se je polagoma izverševalo. Za Čehi so se tudi med Hrovati in Slovenci veljaki poprijemali novega prapovisa in prikazovala se je bolja vzajemnost med Slovani. Mnogi pak so še vzdihovali pod težkim jarmom hudega Turka. To so čutili bratje vsi, vzlasti pésniki.

Bilo je novega leta dan 1842, da pod Balkanom na izvirku reke Marice verli Ognjeslav Utěšenović Ostrožinski zapoje ginljivo žalostnico „Jeka od Balkana: Svemu svétu svitje zora, — Kod Balkana nema dana! — Ustréd gorkéh suzah mora — Gori, gori ljuta rana, — Koju robstvo zadade itd.“ — Silno moč je imela ta elegija, naglo se je razširjevala med Slovani ob jugu, in 18. febr. jo prinese celo „Allg. Ztg.“ v izvirniku pa v nemškem nevezanem prevodu. Koj jo je tudi naš Krajničan l. 1842 kranjske dežele pomočnikov dan pokranjčil, kakor sam pravi, na studentu Ratenškem, v sredi med Ambružem in Zagradcem, ter z nekterimi opazkami priobčil v „Illyr. Bl.“ 1843 Nr. 12 v Gajici. Pesem sama na sebi je presunljiva, prestava slovenska dokaj dobra, vendar Slovencem premalo znana; naj se torej ponatisne tukaj cela.

Jék od Balkana,

ali solzé bugarskih, hercegovlaških in bosniških kristjanov.

(Poleg Ilirskiga g. Ognjeslava Ostrožinskita.)

Vsemu svetu zarja sije,
Dné samó ni prek Balkana!
Vsred morjá solz vročih vpije,
Peče, oh! žgè smertna rana,
K' vsékala jo sužnost je.

U naj daljni svéta strani
Glej! resnica in sloboda
Sveti se, že varje, brani
Polk zamorskiga zaroda
Svetih zlati ščit pravic.

Sužnost terda, in prekléta!
Kdaj te vender kónc bode?
Kdaj svitloba sonca svéta
Posijala bo slobode,
Razsvetliti temno noč?

Le samó prek góš Balkana
Se razlega vpitje brige,
Kjer sloboda je pregnana,
In ropočejo verige,
Kí kristjana vežejo.

U strani svetá neznane
Rine žé beséda vere,
De vangelska zarja vstane
Vsemu svetu, in nevere
Pride kdej žé srečni konc.

In — kjer, v časih starih davnih
Glas zveličanja se čuje,
Kjer u dedov delih slavnih
Krepka duša se zgleduje:
Tù teptá se vére kal!

Sliši t'dej me óče blagi!
V čigar krilu vsi so svéti,
Ki si dal mi vid predragi,
De resnice luč mi svéti, —
Vališi svoje krik stvarí!

Glej! po merzli stén' skalniti
Begajoč Bugar poséda,
V tmi obupa strahoviti
Upno k tebi góri gleda!
O gospod, usmili se!

Ljudstva zrodne oh prebúdi!
De spoznajo bratov silo;
De v potrebe stiski hudi
Zmislijo na nas se mílo,
De prostost nam podelé. —

Zarod mater imenitne!
Čujte ljudstva, slave sini!
Serca niso vam kamnitne,
De bí v strašni sirošini
Bratov svojih našli slast.

Zmislite na slavna djanja
Dédov svojih! de ljubíte —
Božja vas zapovd perganja —
Brate svoje, izpolnite
Ljudstva svéti ta ukáz!

Zdej obúdi moč se stara!
Glej odperto pot ti slave!
Glej dovólj, ki ni mu para —
Zálišati junaške glave —
Neuvel'ga lorberja!

Ustanite polki 'z spanja!
Poslušajte, kako cvil'jo
Mala detca; (to ni sanja)
Divji turki se ne vsmil'jo
Hčerce v krilu matere.

Kak od Mostarja kričijo
Britki glasi; — v zimnim času
Sivi starčki kri trosijo
Tam po gozdih, in njih glasu
Sinik ne odgovori;

Sinik, ki u ječi róli,
Ali pa bledí u grobu. —
Čujte mater! k' glavo gúli
Sivo si, in gerd'mu robu
Kličé iz nebá gorjé!

Mlado detce glej! zavito
V merzliga povóje snéga,
Zraven mater tù pokrito —
Glej! smert ziblje njo in njega
U ledeni zibelki!

Glej! sirót se pét kopáti
Nazih, lačnih v solz potoku;
„Daj nam kruha, ljuba mati!“
Kličéjo u milim joku,
„Tri dni jedli nismo žé!“

„O preljube detca moje!
Danes le še poterpite,
Skorej v stanovanje svoje
Pridemo, — solzé si zmíte,
Tam jadinšine bo konc.“ —

Tak up je otrokam paša
Lačnim njenim, — k' sinik mali
Mater priprostó poprašá:
„Tudi so nam dom požgali,
Kam zdej mati! pojdemo?“

Materi tedej čez lice
Vročih potok solz perteče;
Gór pogleda, kjer zvezdice
V noči sijéjo, in reče:
„Tam gór déte! naš je dom.“ —

Vsemu svetu zarja sije,
Dné samó ni prek Balkana!
Vsred morjá solz vročih vpíje,
Peče, oh! žgè smertna rana,
K' vsékala jo sužnost je.

Aleksander! premagvavic
Perzje, — Juri korenjaški!
Turkov čudo in strahvavic, —
Kraljevič! vojšak junaški,
O Prizrena sónce!

Svitle zvezde bolji dóbe!
S' solz preséljeni doline,
O odprite svoje gróbe! —
Glejte svoje domovine!
U verigah sužna je!

Aleksander, sablo zgrabi!
Juri! Kraljevič premili!
Ščíta, meča ne pozabi!
In vsak skušaj srečo v sili
Po nekdanjih šégi dni!

Vse drugače bi popeval verli Krajničan sedaj, ko so bratje ob jugu oproščeni turškega jarma in sramotnega robstva, ko jim sije vže zarja zaželene svobode ter se jim obéta dan mirnega blagostanja.

V pridejanih opazkah kaže se Žemlja slovečega jeziko-znanca. Tako na pr. pripoveduje, da se kranjski Gorenc ne mnogotero v besedi vjema z ilirskim Dolencem, vzlasti s serbskim: polk beri povk, serb. puk; ol Gorenc krog Radolice, Lesec, Breznice izgovarja ov; volk, solza, kolnem kakor vok, soza, konem prim. serb. vuk, suza, kunem; drevlje, borovlje, zdravlje serb. drvlje; svačemu kranj. vsačimu; zec, seči; srednji serb. ć v sjeći, peći, Kraljević, Jankvić kakor Primorci in naši Vipavci: kaj tj'mo nam. č'mo; znani Publičarji ali Poljanci krog Šent-Jurja, Cerkelj, Velesovega k pred e in i: motje n. moke, tjisle hruštje nam. kisle hruške; goša, gošava n. gošča, goščava Wald, Waldung; sloboda Freiheit, serb. Muth; briga Sorge, Kummer; beržiti jemand auswischen, ausmustern, glagol po Gorenskem navaden; zrodne (bolje srodne) ljudstva verwandte Völker; slavna djanja po Dolenskem, vzlasti po Krajni nam. slavne djanja; ruliti, serb. ruljati plorare heftig weinen; rob Sklave, ein verabscheuungswürdiger, ruchloser Mensch, cf. diminutivum primek Robič. Koliko osebnih in krajevnih imen da se razjasnovati le iz staroslov. ali iz družih narečij slovanskih na pr.: Pristav serb. servus villicus; Lebar iz leb, hleb Brodbäcker; Berjak pr. barjak Fahne, barjaktar Fähnrich; Keše, kiša Rüssel; Pober, pobro Junker, ali rus. povar Koch na pr. povar povara nikogda ne odobrijejet ein Koch empfiehlt nie den andern; Žerovna (Žirovnica) serb. žirovan fertilis glandibus; Bésnica, Bešinc rus. ali stsl. bjes der Dämon, serb. Wuth; Rasuplje serb. razlupati zerschlagen, poljsk. rozlupać, subst. rozlup Steinbreche (cf. nemšk. Grosslup); Bruhanja vas stsl. bruh, gr. lat. bruchus, locustae species; jad-jedinšina Elend, ilir. jad das Weh, Kummer, Gift; doba Zeitpunkt, Zeitperiode. Stika sveti in sveti (subst. in adj.) cf. Dante, Tasso porto (subst. i verb.), volto (subst. i partic.); njega i snega je po izvirkniku. Hanc veniam petimusque damusque vicissim. Hor. — Ilircem oponaša napačno rabo svojivnega zaimka na pr. da ljubite vašu bratju, otvorite vaše grobe, spomenite vaših djeda' slavna djela, češ, sunt delicta, quibus ignovisse velimus — vendar kaže na Dobrovskega, na Kranjce, kateri brez potrebe napačnega usus loquendi novejši čas ne posnemajo več v pisanji; tako naj bi i serbski sicer izverstni pisatelji pazili — a — „Que nos sentimens — Ne se masquent jamais sous de vains complimens“ (Molière). — Aleksander t. j. Véliki, kralj Macedonski. — Juri Kastriotić, r. v Kroji l. 1404, u. 1467, kralj Epirski in Albanski, Turkom strašilo, torej nazvan Skenderbeg t. j. knez Aleksander, mogočen, v spominu kakor tá. — Marko Kraljević, r. v Prizrenu, umorjen l. 1396,

junak kakor uni, opevan in preslavljan v premnogih narodnih pesmih, Heroslav Ilirski itd.

L. 1843 priobči Kraničan tudi v „Illyr. Bl.“ Nr. 16. „K rojstnihu godu presvitliga cesarja Ferdinanda I.“ po laški: Odimi — o Vecchio vigile etc. — l. 1836 cesarici Avstrijski zložil Bindocci — poslovenjeno odo (času), v kateri ga ogovarja ter zarotuje, naj god „Dan blagi sreče mésic saj, — Naj léto, sto lét bo!“ Kitica perva je na pr.:

Poslušaj stari me čuváj!
Ti, ki mu udov urnih pridno
Naráša se vsak miglej več,
Ki prideš, prihrušiš nevidno,
In 'z vekov srede zgineš spet,
K' ti Kron jih zročil je itd. —

L. 1835 priobči Gajeva Danica (I, 6) v nevezani besedi povést „Sedem sinov Mikičevih“; l. 1836 da Dr. Prešérin na svetlo povést v verzih „Kerst per Savici“ v stancab, „Vvod“ v tercinah, ter v sonetu posveti Matiju Čopu posebej natisnjeno knjižico v 8° str. 34 z nekterimi opombami po Valvazorju. To vname verlega Prešernovega rojaka, da omenjeno povést zloži v stance in jo v Gajici pa v lastni knjižici spravi na svetlobo z naslovom:

Sédim sinóv. Povest u pesmi. S slovečo elegijo g. Graya, iz engleškiga ravno u tisti méri. Zdélal Jožef Žemlja, Ambruški vikari u Krajni. U Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik. 1843. 8° str. 44.

Po geslu: „Judex aequus — Scripta cum venia qualiacumque leget“ (Trist. l. 1. el. 1) pričenja povést „Sédim sinóv“ tako-le:

Ak zgodbo čudno v sladkim tvojim kremli
Prepéval dragi domorodic! bom,
Ki lastna bližni je Slovenski zemlji,
Naj odpušenja milost zadobóm;
V spomin si Horvat, Čeh kòt Kranjic jemlji,
De vsih Slovincov edin le je dom;
Vse nas je ena kdej rodila mati,
Dojila z enim mlekom, Bog jí plati!

Bil je grof Mikić, nato dalje popéva, ban hrovaški, v časti in slavi, v bogastvu in prijetnem zakonu, toda — brez zaroda. Neki dan se kraj grada sprehaja banica, kar se jej približa ženska, troje otročičev na rokah, ter je prosi vbogajme. Na vprašanje, čegavi so otroci, zaupno odgovori ubožica, da so vsi njeni in sicer trojčiki. Ker banica tega ne verjame, jo ozmerja za gerdo lažnjivko in leno beračico, ta pa se v solzah izročá večnemu Očetu. Domú prišedši pripoveduje gospá vse to možu, kateri jo pa zarad njenega obnašanja prijazno posvari. — Tedaj prihrumijo Tataři, in kralj Bela IV. pošlje nad nje bana Mikića z mogočno vojsko. Prigodí se, da banica med tem porodí sedem sinov. V nekaki sramoti

obderži najlepšega dečka, druge pa izroči dekli, naj jih vtopi v bližnjem potoku, ter jej ukaže terdo molčati o vsem tem dejanji. Dekla nese v košari otročiče, kar jej po isti poti prijezdi naproti ban s svojim spremstvom. Prestrašena se dekla umakne v stran, ali dohitijo jo njegovi služabniki, in ban jej veli povedati, kaj nese in kam. Kerščenica naposled vse pové. Grof Mikić užaljen sklene ohraniti mlado šestorico ter po drugovih dobi jim skerbnihi dojnici, dekli pa reče se vrniti ter jej tudi ukaže ostro molčati o vsem tem slučaju. Kedar nato prispé domú, prilizuje se žena in radostna kaže mu sinka; oče ga vesel objema, dostojno vzgoja, skerbi pa tudi za njegove bratce, da so spodobno vzrejevani. Ko vže odrastejo, naredi ban velike gosti, ter povabi dokaj slavne gospóde. Veseli sedijo za mizo, kar se vrata odpró, in v dvorano vstopi šest lepih, mladih junakov, kateri so opravljeni vsi kakor domači grofić. Ban jih za viteške svoje vojščake skaže zbranim plemenitažem, kateri se čudijo njihovi lepoti ter jim napivajo zdravice. Čez nekaj časa stopi sam med nje, in slovesno vpraša: „Kaj malopridnež tisti bil bi vredin, — Ki smert junakov tih bi slast ga bla? — Per moji veril kervolok poredin, — Oglasi perva se zmed vsih gospá, — Ki tih sokolov hotel kri bi žreti, — To uro smerti mogel bi umreti“. — — „Ta kervolok si til!“ supruga moja, — Povzame mož besedo njen serdit . . . izdere meč ter ga vzdigne, da spolni od nje same izrečeno kervavo sodbo sam nad svojo ženo. — Ta, ko bi trenil, trešči na tla, trepeta, zdihuje, joka, milo prosi. Ž njo prosijo imenitni gostje, prosijo sinovi vsi: „O stoj! o stoj! soprug, oče razžaljeni!“ in — ban se premaga, krivico odpusti gospej, — in zdaj še le prične se radovanje in veselo plakanje, ko spoznavši se med seboj objemajo očeta, mater, brat brata . . . „Obilno popisvati take čuda, — V resnici! prazna bila bi zamuda“.

Vsi Bana Mikića sedmeri sini
 Pridóbili so si slovečo čast,
 Se darovali kralju, domovini,
 Za njé obnašali se slave rast;
 Per nji živeti v vitezov spomini,
 Je hrepenjenja njih edina slast;
 Rodóv sedmerih bili so očaki,
 Ki mnogi so iz njih izšli junaki.

„Imena sedmerih sinov so: Simon, Bosan, Tomo, Djono, Ditro, Juraj in Mitar. Resnico té povésti poterdijo imenitni pisavci: Peter Alvinci, grof Vuk Bethlen, Štefan Tzegledi, in več družih“ — pravi J. Žemlja str. 27, kjer pojasnjuje tudi nekatere besede. — Pesem ta je v umetni obliki, polna ginljivega dejanja in svetlih iskric ali podučnih resnic vmes, le premalo znana in torej premalo čislana. „Novice“ so jo l. 1848 št. 32 — 36 ponatisnile vso ter l. 1853 str. 364 vnovič priporo-

čile; Janežič ima v Cvetniku slovenske slovesnosti le začetek in zveršetek in to tik pred Prešernovo „Krst pri Savici“, da se rojakov dveh veljakov primerjati morete res lepi in mični povésti v prijetno vezani besedi slovénski.

Pesmi „Sedim sinov“ je s kratkim pojasnjenjem (str. 29 — 44) pridejana „Sloveča elegija g. Graya, iz engleškiga (l. 1834) ravno u tisti meri“. Zapopadik str. 31 v nevezani besedi sam kaže tako-le: „Poët se znajde na nekim vaškim pokopališi, in njegova misel se vstavi per rečéh, na ktere tù zadene. On blogrí tukej spijoče zavolj priprostiga téka njih življenja. Perméri ga z življenjem vélcih in bogatih. Po natornih darovih in zmožnostih, pravi, se more gotovo marsikteri, ki tukej počiva, štéti k naj slavnijim in imenitnijim dežele; pa njegov nizki porod mu ni dal priti do menfka, kjer bi bil mogel té zmožnosti razviti, izobráziti, in se po slovečih delih svétu razodéti. Pa kakor k imenitnosti, časti in slavi, pravi dalje, jim je njih priprosti stan tudi pot zaperl k veliko krivičnostim in hudobijam, kakoršne so med visóciimi, imenitnimi in bogatimi navadne. U serce ginjen misli poët na svoj prihodni stan, de se bo tudi on kmalo tím spijočim pridružil, in sklene z milim grobnim napisam, ki ga sam sebi naredi“. — Elegija se prične na pr.: „Večérni jemlje zvon od dne slovó, — Čez travnik giblje čeda se domú; — Orataj s' polja vleče plug berznó, — Zroči svét tmi, in meni samimu“ itd. — Grobni napis pa se glasi:

Sem shran' košice v nedrije zemljé
Mladénc, od sreče, slave nepoznán;
Pa Muze so prijatlíce mu blé,
Otožnost ga za ljub'ga si prihrán'.

Sercé imel je milo, iskreno,
Pa povračilo od nebá prejme;
Dal vbožcu vse, kar imel je — solzó
Kar želel, našel vse, — prijatla je.

Ne vléc' na dan, kaj bláz'ga še trohni
V persténi híšci tí, al slabiga,
V trepečim upu vse, v naročji spi
Očéta in Bogá njegoviga. —

V pojasnjenji nam jezikoslovec kaže na pr.: domorodic ali deželjak Landsmann; sprug, so-suprug conjux; jad (od tod ja-jedinšina), nevolja, togota; ljubav, ljubezin; kervolok, kdor je kervi žejin; smel, prederzin temerarius; celivati, ljubiti ali kušvati; haba ali perutnica; prúsnik ali prosobrejic, ponočin keber; tamor, po planinah zagrajen prostor, kamor se čez noč živina vganja, tedej kolikorkrat živinče, katero zvôncec nosi, predin zaspi, z glavo zmaja, se sliši glas zvonca deleč u doline in planjave; var ali grad Festung; brest Ulmenbaum; tis Eibenbaum (od tod Tisovic, vas u Stružki fari na Dolenskim); tica ali gerb Wappen; zrezljani lok Kirchengewölbe mit Schnitzwerk oder Basrelief; verč z napisam Urne mit der Inschrift; pil sopèč lebenhauchende oder zu leben scheinende Büste, Säule; žezelj ali scepter; hvala govorov u zborih Lob der Parlamentsreden; grobje, po serbsko groblje, pokopališe;

otožnost ali melankolija; iskreno ali odkrito serce itd. — Basnoslovec razlaguje na pr.: „Semela (Semele), Teban-skiga kralja u Beocii hči, je nadležvala, kakor čenčajo ajdovskih bogov pravljíčarji, Cevza ali Jupiterja, kateri je rodil z njo Baha (Bacchus), de bi prišel enkrat k nji u svoji bogovski podobi in svitlosti; pa ko je zadnič dovolil u njeno prošnjo, njé umerjoče okó ni móglo prenesti blišobe tega bogá, tako de se je per ti priči na tla zgrudila, in umerla, u plamen unéta od taciga svita“. — „Pieride (Pierides) ali Muze, bóginje in patrone učenosti, tako ime-novane od hriba Piera (Pierus) u Tesalii, svojiga izvoljeniga stanovališa. Visóke in bogate, kakor se jim vse prilizuje in uklanja, povzdigujejo in kadé tudi učeni in pevcí, s pesmimi u njih hvalo zloženimi, s čimur njih napuh in druge strasti še bolj unemajo“ itd.

Vesel „Kmetijskih in rokodelskih Novic“ l. 1843 jih je še iz Krajne pozdravil v št. 10; ali — že v št. 12 naznanjajo „Novice“ smert pravega rojaka, kateri je za Slovence in njih rod in jezik ves živel, smert Ovsiškega fajmoštra, kateri je v 38. letu svoje starosti umerl za jetiko. Njegovo poslednje večé delo je povest v pesmi: Sedim sinov, ki je vsem Slovencem gotovo dopadla. Za naše „Novice“ je ves gorel in še na smertni postelji od njih govoril. Pred šterimi tjedni nam je poslal pesem v l. 10 in obljubil tudi v prihodnje veliko za nje pisati itd. Bog mu daj mir in pokoj! — Labudnica ta pa se glasi:

Nóvim Slovénским novícám!

Dobro jutro! Bog te sprim' danica!
Si vondèr že enkrat zasijala,
De Slovénška se zbudi modrica,
In ne bođe vedno terdno spala?

Dolgo vsi Slovenci hrepeneli
Po željeni tebi so vodnici,
Mesce, tjedne, dneve, ure šteli, —
Up svoj spolnjen vidijo v resnici.

Kmetu, rokodelcu ti svetila
Per stanú njij raznih opravilih;
Mu kazala pota boš, pravila
Per številu njega del obilih:

Nógradniku snáziti, saditi,
Bóljšati, požlahtnovati terte;
Pléti, okopávati, kolíti,
Oživljati nograde zaterte.

Vsacimu boš svétovala zvésto,
Stan polájšati si marskdej sitin;
Se postaviti na bolji mésto,
Boði mož si tudi že slavitin.

Kmétiči! zbudite se iz spanja!
Rokodelci, obertniki tudi.
Glejte! zarija tamò, odganja,
Vsak za novim, boljim se potrudí!

Za zornico to zvestó hodite,
In mèglè noč zad bi stala goste;
Svita, luči njene se deržite, —
Prave zgréšili stèzè ne boste.

Krajničan.

B.

Bernard Tomšič.

Teško, prijatli! je, ob enim lačen biti,
In s šolskim ukam glávo si beliti!

Jék novic od pokrajne.

Dolgo so razgled dajale
U jeziku nam sestrice,
De bi v lastnim vunder brale
Se od ljudstva tud' novice.

Družba kmétijska v Ljubljani
Jih dajati je sklenila,
In nadvojvodu Joani
Pervi list blagosloвила.

Hvalijo namen v novicah,
Kmeta tudi podučiti;
Pri slovenskih jim sestricah
Sklenejo podpornja biti.

Vse to iz gotov'ga virja,
In več taciga boš zvedil,
De ne bodeš brez oštirja
Toljkrat rajtinge narédil. —

Zato so nam zadonele
V čelo vtisnjene njim lajne,
Kmalo tudi so dežele
Jih zaslíšale pokrajne.

In komú v oči ne sije
Vredno to prizadevanje?
Kdo, kter' je iz domačije,
Teh novic b' opušal branje?

Kaj umetin človek vstvári,
Kakšno rokodelstvo bodi,
Kdaj na žito céna vdari,
Kdaj voznik po njega hodi;

Poročila v domačijo;
Kakšnje je drugje orožje,
Skušnje lastne za kmetijo,
Kak' se kruh pridéla ložje. —

Torej radovednost vnéle
So ne le samó v rojakih,
Al' per ptajcih zaslovéle
U jeziku nam enakih.

Kakor nas učijo rade,
Táko radi jih berimo,
In zastarane navade
V novih znajdkih pozabimo!

Saj se bodo povračvale
Dane dvakrat pet petice,
K' so v kmetije prid se dale
Družbe kmétijske novice.

To je pesmica, ktera je nekako jek (odmev, oglas Echo) prejšnji, ki jo je zložil verli J. Žemlja, podpisan sicer Krajničan, a tedaj uže župnik v Ovsišču nad Kranjem, natisnjena v „Novicah“ 1843 v listu, v katerem je naznanjena smert dobrega Krajničana, ktero je zložil v Gajici temu prijatelj od dežele pokrajne premalo poznani, torej premalo čislani blagi učitelj — Bernard Tomšič.

Rodil se je Tomšič Bernard 26. aprila 1811. l. v Dobrépolji, kjer mu je oče Matija bil učitelj, preselil se zgodej v Trebnje, hodil v šolo nekaj v Novomestu, nekaj v Ljubljani, po šesti latinski šoli bil malo časa v samostanu Tersatskem, nato pisar v okraju Černomeljskem, potem učitelj v Mirni Peči, naposled na Vinici, kjer je umerl 26. maja 1856.

V smislu tedanjega šolstva je ranjki pisariti in pevariti jel najprej po nemški, tajno ali sam za-se vže l. 1829, javno pak l. 1839, vendar

koj o domačih, kranjskih stvaréh, v pesmih tudi po narodnih slovenskih. Prve spiske njegove je v vezani in nevezani besedi priobčevala nemška Carniolia na pr. II. l. 1839 — 40: *Abschied von der Jugend*; *Am Vorabend des Johannistfestes zu Weiniz in Unterkrain*; *Gebräuche der Weinizer bei Hochzeiten, — bei Begräbnissen*; *Ueber die Verwechselung des Buchstaben W mit B in Krain*. Carn. III. l. 1840 — 41: *Weiniz in Unterkrain und seine Bewohner*. Carn. IV. l. 1841 — 42: *Treue Liebe*; *Trost in Leiden*; *Mädchenrache*; *Die menschlichen Wünsche*; *Das Grabmahl*; *Vertrauen*; *Der Selbstmörder*; *Die Liebesänger*; *Recrutenlied*; *Die Kaffehgesellschaft* itd.

Kedar pa se prikažejo „Novice“, pozdravi jih koj Bernard Tomšič vesel od dežele pokrajne — z Vinice, in kakor v tej, tako se je tudi v naslednji pesmici oziral na prej opisanega pesnika slični dve v Kr. Čbelici III. 1832 (Gorenc-Dolenc) in nekoliko na priljubljeno Potočnikovo (Dolenska v Kr. Čbelici I. 1830), ter poje v „Novic.“ 1845 l. 8 na pr.: *Gorenci-Dolenci* (Gorenc. O svetim Mihelu — Vesel si Dolenc, — Rad bi te pri delu — Podpéral Gorenc! . . . Al men' za mošnico, — Za vino teb' mar — Na, vinsko slaščico! — Daj meni denar! — sklepa Dolenc).

Pisarij je tedaj še v nemške liste na pr.: l. 1847 v „Der Pilger“. *Commerzielle belletristische Zeitschrift*. Karlstadt. VII. Nr. 60. *Triumph eines Sängers*; 68. *Verlegenheit und Glück*; 82. *Träume* . . — „Illyr. Bl.“ 1847 — 49: *Klagetöne an die Jugend* itd. — „Laib. Ztg.“ 1854 Nr. 81. *Nachruf auf den hochw. Herrn Friedrich Baraga, Bischof von Amyzonien*; v rokopisu pustil veliko pesem: *Amerika's Entdeckung durch Columbus*. Eine poetische Beschreibung. — Zlagal je za razne prilike pesmice resne in šaljive, v čemur mu je vže oče Matija bil vzgled, nemške in slovenske na pr.: o godu, novem letu, novi maši, l. 1848 o tlaki odpravljeni, Višnjagorcem, Madžarom, Šentvidci Ljubljančanom, o J. Naboretu itd.

L. 1848 je J. Navratil jel izdajati časopis za šolsko mladino „Vedež“ in učitelj Bernard Tomšič koj vanj dopisovati na pr. tečaj I. št. 3. *Učenc in kos* (Basen). 12. *Nuširvan*. — II. l. 1849. I. 5. *Nedolžnost v ječi* (Povest); 13. *Tašica* (Milo tašica prepeva — U zeleni gajbici; — De žaluje vboga reva, — Pač ni v mislih Milici itd.); 14. *Pot skozi življenje* (Prilika); 17. *Nevbogljivi sin* (Nazaj v preljubo domovanje — Zgubljeni sinek se podá; — Več ni mu za posvetne sanje, — Nar lepši biti je domá itd.); 26. *Slonov kes* (Povest); II., 1. *Zasačeni duhovi* (Povest); 3. *Povračilo* (Povest); 5. *Leo Proner* (Koroški umetnik); 8. *Sreča v nesreči* (Povest).

Kedar zaspi „Vedež“ in se v Celovcu vzbudi časopis za šolo in za dom „Šolski Prijatelj“, jel je vanj pošiljati svoje umotvore B. Tomšič, in tako se nahajajo v III. teč. l. 1854 31: *Izplačana šala* (Koradel — Jaklev Janez); 33. *Pogovor dveh učiteljev* (o slabem stanji

ljudskih učiteljev — in umbra mortis sedentium); 34. Otrokom; 37. Smešnica in resnica. Pesmica str. 271 se glasi na pr.:

O t r o k o m.

Kak drevesca se raduje,
Ki ga sam zasadil je!
Vsaki dan ga ogleduje,
Kako raste in cvete. —

Z rajsko radostjo navdaja
Me preljubljeni otrok;
Za občutke mojga raja
Je premajhen svet širok!

Ljudskim učiteljem se je takrat v tvarinskih zadevah sploh slaba pela, vzlasti onim z družinami. Ko je l. 1848 dana bila nam vstava in poleg deželnih zborov tudi zbor deržavni, kjer so razkrivali potrebe vseh stanov iz vseh dežel poslanci, obernal se je nekako v imenu svojih soterpinov do njih Bernard Tomšič z milo kolednico („Novic.“ 1848 l. 26. str. 109):

Prošnja učiteljev.

Vsim je učiteljev beraštvo znano! —
Krog u jeseni moramo hoditi,
Se hliniti seljanam, jih prositi:
De b' zmesi dali kako pest za hrano.

Kaj 'z káse je le malokje spoznano. —
Težko, prijatli! je, ob enim lačen biti,
In s šolskim ukam glávo si beliti! —
S součeniki se ozrem v Ljubljano:

Nikar, poslanci, nas ne pozabíte,
Poboljšanja dohodkov nam aprite,
Ko zbora Beškiga zasveti zarja;

De se tud' mi radujemo ustave,
De mi tud' v krono miliga Cesarja
Venc pletemo nepreventljivi slave!

Učitelj na deželi ima v svoji družini vže domá večkrat kako igro, sedaj žalostno sedaj veselo; tako tudi v šoli. In ko so Slovenci l. 1848 narodno jeli se gibati ter igrati časih v gledišču, lotil se je i Bernard Tomšič slovenske dramatike. Po sestavku: „Wer nur seine Leute kennt“ itd. l. 1831 v Zagrebski „Luni“ zložil je veselo igro, katero je po njegovi smerti, v predgovoru opisavši nekoliko očeta, na svetlobo pripravil sinko mu Ljudevit z naslovom: „Lahkoverni“. Vesela igra v III. djanjih. Spisal Bernard Tomšič, bivši učitelj v Vinici na Kranjskem. Na svetlo dal Ljudevit Tomšič. V Zagrebu 1864. Brzotisk Antona Jakića. Predg. IX. — XIII. m. 8° str. 120. — Druga je tudi šaloigra, katero je spisal l. 1852 svobodno po Kotzebuevu ter izmed očetovih rokopisov za tisk priredil in s kratkim predgovorom dramatičnemu društvu izročil jo sinko mu Ivan. Nahaja se natisnjena v V. vezku Slovenske Talije v

oblikah nekoliko popiljena z naslovom: „**Ravni pot najboljši pot**“. Vesela igra v enem dejanji. Svobodno poslovenil Bernard Tomšič, bivši učitelj v Vinici 1852. Izdalo i založilo Dramatično društvo v Ljubljani. Natisnola Rozalija Eger. 1868. 16°. str. 42.

L. 1854. priobči v „Novic.“ l. 43 pustnega ponedeljka burko o bačačastem škricu, mestnem gizdelinu pa o godcu slepcu in prosti deklini Minki napisano „Izplačana prevzetnost“ (Kravcarjeva kerčma tare od derhali se norosti, — Krog pogernjenega stola je in pije fantov dosti i. t. d.). — Nekaj Prešern po svojem „Kerst per Savici“, nekaj Žemlja po spevu „Sedim sinov“ vname Bernarda, da zloži največ v njunem merilu tudi dve večji epični pesmi. Perva je „**Boj pri Vudački**“. Povest v verzih, po Valvazorju l. 1575. Natisnjena v Prijatlu IV. teč. 1855 št. 9 str. 281 — 285 pa št. 10 str. 310 — 313. Po geslu: „Ne le po streli pade hrast, — Tud červ spodje ga, mora past“ (Bulver) — pričjenja spev tako-le:

V boj spremlja te modrica nevesela,
Turjaški Herbert! — Daj še enkrat ženi
Roko k slovesu, Meti zapuščenj,
Preden ločitve tromba bo donela.

Nazaj! — poglej Božnjakov brez števila,
K jih vodi maščevav'c razkačen zlobe! —
Zastonj! — alj vstraši skrite se hudobe,
Ki je že velikane pomorila. —

Prekrasno se hudobi grob odpera;
Pero, bodalc je njeno blo orožje.
O da b' bil prej zadet od roke božje,
Po kter'ga zduhi serčen Herbert vmera!

Naj, Engelbreht, ljubezen te tolaži
Device, v zakon svet ti zaročene;
Alj ječo in verige naj odklene
Ti duh Culime v polnočni straži.

Le miloglasno boš, modrica, pela,
Naj tudi smert junaka strašne boje
Konča, vtolaži maščevavcov roje;
Gorje ti Herbert! blagor ti dežela!

Kar je v tem predpevku (lirično) povedano ob kratkem, to v stancah (epično) razširjuje Bernard Tomšič v V. razdelkih z naslednjim pričetkom:

I.

Turjaški Herbert se pripravlja k boju
Nasprot sovražniku keršanske vere;
Čebel enako na številu roju
Ga prot' Vudački — sliši se — pridere.
Da bi primoral vunder ga k pokoju,
V svoj grad Turjak junakov serčnih zbere. —
Blo je jedila, karkolj kdo si zvolji,
Od rok do rok poln hodi verč okoli.

Imel je Herbert sina dva, popeva se dalje. Stareji bil je odmenjen za na boj; mlajši bil je Engelbreht, vzrejevan z Meto, grofico Frangepani, katero je po grozni smerti njenega očeta Turjaški vzel bil v domači venec. Otroka — skupaj ljubeznjivo vzgojevana — sta se nevedé vzljubila. Zaljublil pa se je v Metico tudi Henrik, grajski oskerbnik. — Kedar se možaki pri obedu vnenljajo zoper Turka, vstopi nenadoma mladi Engelbreht ter poprosi očeta, naj mu dovoli z bratom na vojsko, češ, i jaz znam nositi meč in škit! Oče ga ves ginjen objame, in Miroslav od Višnjegore čestita deželi, dokler rodi tako pogumne sinove. — Ker domá posebej ne bode treba oskerbnika, veli i Henriku grof Herbert seboj, da bode mu za pisarja. Ali ta, ko vidi, kako se milo poslavljata Meta in Engelbreht, na tihem škriplje z zobmi ter sklene razbiti njuno zvezo.

II. Vojščaki kristjanski jezdiijo proti Podbrežju, iz Bosne pa se Turki zbirajo pri Vudački. Bilo jih je premnogo, vendar „Božanski Paša“, kteremu je Culima bila hčerka mila, po oglednikih poizveduje o kristjanih. Življenje ohrani le-tá staremu Simonoviču, kteri — nekđaj v Turjaku v mladosti Engelbrehtu voditelj — bil je tedaj jetnik pri Pašu vertnar. Nosil je seboj podobo svojega gojenca, v kojega se Culima zagleda tako, da hoče ga iskati, dokler ga najde. Oča „Božanski Paša“ pa zaroti se maščevati nad Herbertom, kteri ga je pri Novemgradu na Horvaškem poprej bil slavno premagal, ter: „Kdor živega postavi mi nasproti, — Plačilo, pravi, hočem mu koj dati. — Če grozovitno jezo v njega stresem, — Potem deželi Krajnski prizanesem.“ —

III. Proti Vudački vže se pomika Herbert s svojo vojno; pomočnikov po Henriku naročenih pa le ni. Sovražnika unstran Radonje je kot listja, kristjani so v soteski — v nevarnosti, torej pošilja oglednikov na turške strani. Tudi Engelbreht se derzne naprej v goščave, kar poklekne pred njim krasna devica; vsa srečna, da ga je našla, razodeva mu svojo ljubav, ali — grofič po perstanu opomnjen zaročene si Metice, prijazno odgovarja ter obrača jo domú. „Moj moraš biti, alj me smert naj mine“ — vzklikne Culima, kedar jej on zgine spred oči.

IV. Boj se pričénja, pomočnikov le ni; v Boga zaupaje krene jo Herbert, vzemši slovó od svojih sinov, z vojaki na most čez Radonjo; v hudem klanji pade Herbert — od zad presunjen. Engelbreht, da otme se sramotni sužnosti, izročí se Radonji, ali — kakor k pomoči za njim krasna deva v valove skoči. Bila je Culima.

V. Rešen je Engelbreht iz valov, ali Turkom v sužnosti. Zmaga se obhaja. Alah je bil z nami, vpijejo Turki, in rajajo krog sulic, na kterih je visela glava Herberta, Miroslava Višnjegorskega i. t. d. — Ni bil Alah z nami ne, spregovori žalostna Culima, junak ni pal z vašim orožjem, umoril ga je kristjan, sramote vredna je premaga taka! Kdo je kriv, da zmaga ni sloveča? divje kriči Paša. Iz množice Aga pripelja

Henrika, češ, ta-le je po zvutih pismih znal muditi ponujene vojščake.
„Herberta pa znak zabodel sem skrivaj, obljubil mi je Aga, Henrik sklene,
da Paša bo zato poplačal mene“.

Zdaj v Pašu vname jeze se žerjavca,
Ter pravi: „Nočem tvoj dolžnik ostati;
Poplačati te vredno čem hinavca,
Telo čem pticam tvoje v hrano dati.
Zagrabite peklenskega zdajavca,
Med zemljo in nebo ga 'mate djati.
Naj pozni pripovdujejo narodi,
Kak' narod Izlama zdajavca sodi“.

Med jetniki po tem dejanji ugleda stari Simonovič Turjaškega Engelbrehta, pade prednj in objema mu noge. Paša starčeku da prostost, grofič pa mu naroča, naj gre na Turjak, naj tolaži mater, da smert očetova rešila je deželo Kranjsko, naj tolaži Meto, da zvést jej ostane celo v sužnosti i. t. d. Ime to slišavši zgine izmed množice deva in nekoliko pozneje prineso k Pašu mertvo Culimo. Skočila je čez skale zid visoki, deržeč v desni sliko mladenčevo. Paša spozná v njej Engelbrehta, ter se serdit maščuje nad njim.

Brez uma verže Paša se čez hčere
Telo, obleko terga si in joka;
Obraz kervavi nje s solzami pere,
K življenju kliče mertvega otroka.
O kak' bi rad za njega dal jezére! —
Že ji odpera svoje krilo loka;
Veli Culimo Paša zakopati,
Potim — jetnike v Štambulj odpeljati.

(Gl. Valvaz. l. XV. pag. 488. Turjaški Hervard. Jezičn. XII. 1874. str. 3. „Novic.“ 1875. l. 19. 20.)

Druga večja epična (selska) pesem njegova je „Rut“. Povest iz svetiga pisma. Spisal v verzih Bernard Tomšič. Petje prvo, drugo in tretje. V „Zg. Danici“ 1855 l. 5 — 7. Vredništvo jo spremlja z opazko: „Prav hvaležni smo gospodu pisavcu za ta prelepi spév, kateri bo ena zmed nar svitlejših zvezdic slovenskega slovstva“.

Glasil se je pesnik po „Danici“ vže l. 1854 na pr. v l. 25 s čestitko: „Iskrene želje o godu milostiviga kneza, škofa Ljubljanskiga Gosp. Gosp. Antona Alojzja od bodočih farmanov Dragatuške nove fare dopernesene“ (Pri novi cerkvi delamo — Nevtrudeni, veseli; — Tode se dans ozeramo — Tje prot Ljubljani beli. — Tam vtemelitelj bivajo — Bodoče nove fare; — Neskončno osrečujejo — Nas mlade ino stare i. t. d.); l. 37 „Po glasbi“ (Trombe, lire, harpe krasne, — Kak radujete serce . . . — Nad nebrojnimi svetovi — Harpa Serafa doni — Proč, o proč sveta glasovi, — Moja duša tje medli!); l. 38 „V cerkvi“ (O milo, prečastitljivo zavetje, — Ki nam nebeške misli navdihuje, — Molitev bogoljubnih ino petje — Se v dom zveličanih duhov vzdiguje! i. t. d.).

L. 1855 se v št. 40 nahaja „Iz Vinice na Dolenskim“ dopis, kateri kaže njegovo že bolj dovršeno prozo na pr.: „Že večkrat je bilo dosti mikavniga v „Zg. Danici“ povedaniga od lepih Marii Devici posvečenih cerkvá, kamor pobožni romarji ob odločenih nedeljah in praznikih popótujejo, ali besedice ne od prelepe pol ure od Vinice na sterimim hribu sozidane cerkve „Marija Žežel“ imenovane, ktera ne slavi le po Metliški okolici, ampak tudi po Horvaškim krog Bosiljeva do Ogulina in Modrošpotoka. — Če se ravno letna številka ne najde, kdaj je bila ta cerkev postavljena, vendar je toliko gotovo, da je bila sozidana v šestnajstim stoletji, v strašni dobi osmanskiga napada v pobožni namen, da bi Bog šibo taciga preganjanja milostljivo odverníl, po pravljici eno in ravno tisto leto z bližnjo romarsko cerkevjo „Gradišče“ na Horvaškim v čast Marije (naše želje — pozneje Žežel). — — V ti sloviti cerkvi je vsako mlado nedeljo, véliki in mali Šmarn ob desetih duhovno opravilo. Posebno shodiše je pa pomladi, in sicer v nedeljo po Kristusovim vnebohodu, in jeseni v god sladkiga imena Marije, kadar je zjutrej in ob desetih duhovno opravilo z blagoslovam. Nar več ljudi se o jesenskim žegnanji snide; že v saboto pred večernicami mergoli krog cerkve truma pobožnih romarjev iz Ogulina na Vojaškim, ki po golih kolenih krog cerkve do trona Matere Božje popotujejo, ženke večkrat zibelko z detetam na glavi, ki so se v kaki bolezni Materi Božji na Žežel obljubile. Drugi dan — kakšen pogled za ptujca! Tù in tam prosi revež darila, popeva slepec na plunko, ponuja Černomaljska svoje preste, Bojanska vlahinja svoje čarape na prodaj, prodajajo klobučarji in kramarji svojo robo, se pozdravljajo prijatli in znanci, se sprehaja gospóda — ves hrib je oživljen, vse je veselo, in z nekako romarsko radostjo napolnjeno itd.“

V l. 5 — 7 pa Bernard Tomšič po resnici v Wallensteinu povedani: „Tudi pobožnost ima čislane junake (junakinje), enako, kakor slava, kakor sreča (Schiller-Cegnar)“ popéva idilično v obliki mimo prejšnjih vže bolj dovršeni pobožno junakinjo Ruto z naslednjim kaj junaškim vodom:

Ta povzdiguje slavne domorođe,
In drugi od junakov starih peva,
Od tužne, od vesele njih osode. —
Ni me Virgilija rodila Eva,
Alj da bi, ko kdaj Horac, vberal ode.
Junak je pesmi moje mila deva,
Kinč, krasni biser v zgodovini sveti; —
Blagovolite mi, od nje zapeti!

Dogodek o Noemi in njenih sinahah, o Orfe vernitvi na Moabsko in o Rute možitvi z Bocem v Betlehemu je znan po svetem pismu; torej naj se pokaže tu le še zadnji odstavek, v katerem se nekako z ozirom na trojno petje vsemu glavna misel ponavlja trikrat:

Tu vidimo, kak Božja je dobrotā
 Zvestobo, pridnost tukaj plačevala;
 Da pridnost bila je edina dota,
 Ki je v zavezo srečno Rut peljala. —
 O blagor mu, kdor hodi njene pota,
 Gotovo bo ga tu že osrečevala.
 Naj torej nas bi ta povest učila:
 Kak pridnosti je Božja roka mila!

„V zahvalo“ pak se naziva pesmica, natisnjena v „Danici“ 1856 l. 34, o kateri vredništvo v opombici piše: „Ta pesmica, ki so hvaležni obdarovani želeli, de naj bi se v „Danico“ sprejela, je zmed poslednjih del učenika in pesnika, ranjčiga g. Bernarda Tomšiča, ki je marsikako lepo popevko za naš list spisal, in je pred nekaj časam časno življenje zapustil. Kolikor je nam znanih njegovih pesem, so poštene, in upamo, de ga je za nje pri Bogu le plačilo čakalo. Bog mu daj v miru počivati!“ — V omenjeni pesmici se zahvala daje dobrotnicam sedem, vzlasti Ljubljani na pr.:

Dolgo, dolgo zdihovala
 Sim Gospodova nevesta,
 Zdaj pomoči tam iskala,
 Kjer sim si je bila svestā . . . —

Kdo je ta nevesta bila,
 Ki brez lastniga je zmožja
 V zaljšek si darov prosila?
 V Vinici je hiša Božja. —

Kdo so dobre duše bile?
 O povsod so dobro znane!
 To dobrotnice so mile,
 In dobrotniki iz Ljubljane.

Hvala! — lepša me blišoba,
 Lepo ste me obdarvali,
 Serčna hvala! — unstran groba
 Bote našli, kar ste dali.

Ti pa, o Ljubljana bela!
 Blaga že povsod poznana
 Boš dobrotnica živela,
 Mati revnih imenovana.

Umeril je dobri Bernard, živita pa danes še mu brata dva — bivša učitelja — v pokoju, Janez v Doberničah, kjer je — dober orgljar in latinec — ves čas svojega življenja učiteljaril, in Emanuel v Trebnjem, poprej učitelj v Trebnjem, v Mirni Peči, Vipavi in naposled v Logatcu, verlo dober pesnik slovenski. Popevati je jel Emanuel v „Novicah“ l. 1847, kjer se nahajajo kratke, a mične pesmice njegove na pr. l. 7: „Starčik posvetúhu“ (Pod lipo starčik lep sedi, — Dovoljnost sije mu 'z oči, — Z naravo blago se raduje, — Prihod spomladi z njo praznuje itd.); l. 20 „Sneg od lani“; l. 40 „Starčik kraljiču“ (Na kraju míru posvečenim — Klečí mož star, zrel sad prahú, — In zdihā za svojim zgubljenim, — Zamišljen v križ Bogā Sinú itd.); l. 51 „Sirota“ (Čujte ata! čujte mama! — Kam se božca čem podat'? . . . Najdeva si — ti očeta, — Jez, sirota, v tebi hčer!); l. 1848 št. 2: „Zastavica“ in l. 28 sonet „Korún“ z geslom: „Brez korúna je hrana pičla; — Brez korúna na levim ničla“. — L. 1849 je zložil „Trebne v velikim Serpani“ balado „Murdoha kamen na

Mulu (otoku hebridskem) poleg Škotske pravlice“, ktera je po „Slov. Novine“ ponatisnjena najprej v „Pravem Slovencu“ l. 1849 l. 41. 42, potlej l. 1852 v „Slovenski Bčeli“ t. III. št. 40 v Celovcu. — L. 1851 nahaja se v „Zg. Danici“ l. 21 iz nemškega poslovenjena njegova „Cvetlica Marija“ (Cvete cvetlica ena, — In večno zeleni, — Enaka ji nobena — Ni bla, kar svet stoji itd.); l. 1852 št. 43 „Pesem o blagoslovu premalaniga altarja na Mirni“ (Kaj je uzrok shodišu — Pobožnih vsih strani itd.); l. 1854 št. 10 „Pesem o priliki obiskovanja mil. škofa Friderik Baraga 12. svečana v Trebnim peta“ (Kar dolgo želeli — Smo z vnet'ga serca, — Smo dans doživeli — Hvalimo Boga! itd.); l. 1858 „Solnce in cvetlica“ (iz nemšk.); l. 1860 „Marija v rajskim vertu; Dar Marii“ itd.; l. 1863 št. 16 „Marija Kraljica“ (O Kraljica — Rajska Dvica! — Mati zemlje in nebes! itd.). V pohvalo dobrega pesnika Emanvela naj tû pokažete se vsaj dve najkrajši njegovi pesmici:

Sneg od láni.

Tole je današnji ród:
 Dokler miza se pogrina,
 In sodiček daje vina —
 Znancov vsaki kót!
 Vkup se snidejo,
 Ti napivajo:
 „Bog naj te ohráni!“ —
 Te zadene zlo,
 Te pogrešajo
 Kakor sneg od láni.

Zastavica.

Tukaj, predragi! iz zastavice te
 Šest čerk porabi za moje imé. —
 Čerka v naravi se prva dobi,
 Druga v močvirji očitno stoji,
 Tretja v povodji, v nevarnost' se sliš',
 V mahi četerto, alj v kópl dobiš,
 Peto pri vdovu boš najdel lahko,
 Šesta junake končala ti bo.
 Ako prijatel! razumiš versté,
 Lahko povedal boš moje imé.

Kakor ranjki Bernard, tako je tudi učitelj Emanvel preslavljal „Novice“. — Terda se je godila takrat še ljudskim učiteljem. Hudo se je boril dobrovoljni Bernard, v slovenstvu le samouk, sim ter tje s svojo nemilo osodo; vendar jej je pogumno zapel po nemški: „Muthig will ich Schicksal schauen — Dich in's Fratzenangesicht; — Vor dir soll mir nimmer grauen, — Deine Tücke fürcht' ich nicht etc.“ — Bolja se poje učiteljem sedaj, in — to je prav, da kruha ne stradajo, kateri si s šolskim ukom morajo glavo beliti. Razun tega tudi čast vsem pravim, narodnim učiteljem, med ktere se prištévati smeta i ranjkega Bernarda verla sinova, učitelja oba delavna na slovstvenem polji domačem, Janez i Ludvik, ktera sta na njem prikazala se vže l. 1854, in to v istem listu z očetom vred („Šolski Prijatel“ teč. III. č. 31 str. 246. 247 cf. Izplačana šala, Šolski zvon pa Bratovska ljubezen). Tako slovijo Tomšiči, da se skoro o njih poreče, kar poje Žemlja o sinovih Mikičevih:

Vsi Bana Mikiča sedmeri sini
 Pridobili so si slovečo čast,
 Se darovali kralju, domovini,
 Za nje obnašali se slave rast itd.!

C.

France Malavašič.

Rahlo naj te ruša krije,
Spavaj dragi brat sladko;
Luč nebeška naj ti sije,
Mir in pokoj naj ti bo!

Tako pričenja v „Novicah“ 1863 (l. 42. 43 in po nemški v Triglavu) vže ranjki J. Kosmač o svojem pokojnem prijatelju „življenjepisne črtice“, v katerih našteva tudi spise njegove.

Rodil se je France Malavašič 18. avg. 1818 v Ljubljani, v predmestju Gradišču; hodil le-tu v normalne in latinske šole, v katerih sta se zanj nekoliko bolj zanimala profesorja Fr. Heinrich pa L. Martinak; l. 1839 je osmošolec poslušal o slovenščini prof. Fr. Metelkov nauk, l. 1841 — 43 v Gradcu pravoslovje; l. 1843 pa ga v Ljubljano izvabijo „Novice“, katerim je bil, kakor same pravijo, domoljubni mož in dobroznani pisatelj od prvega začetka noter do zadnjega dneva neutrudljiv pomočnik. Vstopivši v zdravniško šolo postane ranocelnik ali vráč, in l. 1847 za Metelkom pri deželnem poglavarstvu prelagatelj vladnih postav in ukazov za Kranjsko deželo, kar je ostal do smerti 28. jan. 1863. Na grobu so mu peli čitalniški pevci, in prijatli njegovi so djansko pokazali, da so cenili delavnost rajnega na domačem polji itd. — „Da je bil Malavašič izvrsten pesnik, mi ni treba posebej praviti, piše Kosmač („Novic.“ 1863 str. 347), dovolj je, da ga pesmi pojó, pa le škoda, da jih je precej nenatisnjenih že pred smrtjo nekemu Slovanu, vdova njegova méni, nekemu Hrvatú, posodil, od katerih pa zdaj ni sluha ne duha“.

Vzbujevan v latinskih šolah nekaj po „Krajnski Čbelici“, nekaj po omenjenih učiteljih je jel Malavašič popevati čim dalje tem glasneje v jeziku nemškem in slovenskem — nazivaje se „Milko ali Prostoslav Milko“. Perva znana pesmica njegova nahaja se v „Illyr. Bl.“ 1838 Nr. 17: „An Dr. Prefhérn. Veranlasst durch sein Sonnett im „Illyr. Bl.“ Nr. 14 (An die Slowenen, die in deutscher Sprache dichten)“, kjer spoznava, da so dotlej Slovenci, brez mojstra-pevca, brez pravega vodnika, obračali se drugam, a da odslej hočemo za teboj, za Prešernom, kateremu torej v zadnji kitiči navdušeno kliče:

Fleug uns, o Lieblich heimischer Camönel
Vorán mit liederreichen Adlerschwíngen,
Und folgend wollen wir, gleich Dir, dann singen!

Milko.

L. 1839 poje ondi (Nr. 4) v pesmici „Täuschung“ o tičkih preljubih, o lastovici, in kar pravi v zadnjem odstavku o njej, veljá malo da ne o pesniku samem:

Mit des Fittig's letztem Schlage
 Werden deine Jubelänge
 Deine eig'ne Todtenklage;
 Denn so dankt die spröde Menge!

L. 1840 zapoje Prostoslav Milko za Prešernom v št. 23 *Gloso* po geslu: „Kdor pozná otčestvo svoje, — Njega čast in hvalo poje, — Mu dušece vence vije — Zgol iz cvétlic domačije“ še v Bohoričici, št. 50 pa že v Gajici v dveh sonetih „Slovstvo slovensko 1833 — 1840“ še dokaj černo; l. 1840 — 41 je opisuje v *Carniolia III.* (Slovenische Literaturzustände währ. des Jahrzehends 1830 — 39. Nr. 54. 55. 71. 72.) nekoliko prijetniše, in še prijetniše v „*Jordans Jahrbücher f. slaw. Lit., Kunst u. Wissenschaft* 1843. Leipzig. S. 223 — 225“. (Vid. Ježičnik X. Metelko str. 53. 54 l. 1872.)

L. 1841 je v „*Illyr. Bl.*“ Nr. 9. sicer brez gotovega znaka brati „*Krajnska Sava*“ (Nak — noč'mo jih imeti — Per Krajnski prosti Sav', — Katiro č'jo požreti — Ti lakomni žerjav' itd.), Nr. 23. pa z navadnim podpisom „*Sava in Slovénka*“ (Kje zvirá bistra Sava, — Tak čista ko srebró, — Kreposti mati zdrava, — Ki umno da glavo?), in odgovarja, da na Kranjskem, izpod silnega Triglava, v Slovencev domačiji, kjer deklica iz cvetlic ob vodi splete si venca dva, prvega ljubemu, drugega cvetečega pa spusti po reki: „In vencu temu pravi: — Obvaruj zdaj te Bog! — Pozdravljaj mi ob Savi — Vse brate krog in krog!“ (cf. *Ledinski, Vilhar*).

L. 1842 poklonil je Malavašič čestitko nemško in slovensko v *Carniolia V.* „Za visoki god Nj. c. kr. visokósti, prejšniga gospoda nadvojvode Joana, 24. Rožicvéta 1842“. — L. 1843 prinesel je „*Illyr. Bl.*“ Nr. 20 poleg Fr. Halma njegovo „*Ljubezin*“ (Sercé, jez tebe prašam: — Ljubezin je kogá? — „Dve duši ena misel, — Sercé enó za dva“ itd.), in l. 1845 Nr. 43 pesmico „*Perstan*“ (Perstan dal sim narediti, — Rekel sim zlatarji: — Perstan mi zvariti moraš, — To de lep bo varji itd.), ktero je ondi ponemčil prijatelj mu L. Kordesch.

Kedar pa Slovencem prikažejo se „*Novice*“, oglasi se v njih Malavašič koj l. 1843 št. 2 pesnik: „Kako se pride iz vajšnic na slamo“ (poleg nemškiga prestavil Malavašič); št. 7: „Oče naš za odvernenje martranja živál“ (poleg nemšk. po Salomon. pregov. 12, 10: Pravični se tudi živine svoje usmili, pa sercé hudobniga je neusmileno); št. 14: „Nar lepši imena“; in št. 26: „Slovó od leta 1843“. V izgled bodi:

Nar lepši imena.

Kdo mēni zmed vas li povedati vé
 Nar lepši, nar slajši imena,
 Ki v ustih narodov vse zemlje živé,
 Ko solnce na neb' brez preména?

Nar prvo, nar slajši in nar bolj svetó,
 Pred katerim vse druge molčijo,
 Imé je Bogá v vsih vekih enó,
 Vse serca naj njemu gorijo!

Za tém pa nar lepši imé se glasi,
 K' ga déte nar prvo imenuje:
 Očeta in mater'! — Peklensko 'ma kri,
 Kdor tega se imena sramuje.

In tretje, ki serce tak' sladko spodžge,
 Je drago ime domačije,
 Za ktero sin pravi junaško umerje,
 Kri svojo rad za-njo prelije.

In kolikor še je na zemlji imen,
 Za tebe sladko ni nobeno,
 Če serce imenov teh tvoje ne cén',
 In bode naj tudi le eno!

Kakor sklenil prvi, tako je s pesmico pričel drugi tečaj Malavašič v „Novic.“ 1844 l. 1: „Kmetijske in rokodelske „Novice“ vsim svojim prijatlam in podpornikam za novo leto“. — V št. 25 opeva poleg nemšk.: „Oče na smertni postelji“ (Kmet zlo bolan u hiš' leži — In sinam svojim govori: — „V vinogradu je zakopan — Zaklad prelep, ki vam bo dán, — Kopajte le in išitè!“ itd.) — In v št. 39 priporoča tudi poleg nemškega rojakom svojim:

Bodite, kakor čbéle!

Kadar čbela gré cvetlice
 Obiskavat, med popívat,
 Pridno vezat na nožice
 Si onožje, slasti vživat;
 Mislim: Človek! ljubi délo
 In posnemaj pridno čbélo!

Kadar čbela satje dela
 Iz voská čisté lepóte,
 Kakor de bi stvarit' imela
 Serca iz sladké belóte;
 Mislim: Človek! serce vari,
 De se v grehu ne opáril!

Kadar čbela v panj prileze,
 Se koj med sestrice spravi
 Brez skoposti, serdi, jeze,
 U ljubezni serčni, pravi;
 Mislim: Tam je sreča prava,
 Kjer edínost je in sprava!

Kadar čbela pričakuje,
 De veselje raja vžije,
 Mater skerbno pogleduje
 In jo z krilci milo krije;
 Mislim: Tak', otrôc'! bodite,
 Starše svoje vsi ljubite!

Kadar čbela, jeze polna,
 Z želam ojstrim preskerbljena,
 Vid' nevarnost, v boj gre voljna,
 De kraljica ni zgubljena;
 Mislim: Glejte, tako varja
 Prav' rojak dom in cesarja!

Kadar čbela vsako delo
 Tak' umetno, modro déla;
 Al' bi serce se ne vnelo,
 Al' bi duša ne zapela:
 Stvarnik, Ti si poln modrósti,
 V majhnim, kakor v velikosti!

L. 1839 se je Fr. Malavašič v drugem licejskem razredu razun naukazanih predmetov učil občne zgodovine pa slovenščine. Po doveršenih modroslovskih šolah se — brez premoženja in dostojne podpore — ni mogel določiti za noben stan; sklene torej domá vkvarjati se s podučevanjem ter se uči znanstvenega odgojstva ali pedagogike. In tedaj

jame prav pridno pisariti slovensko. Tiskar Blaznik in bukvar Giontini ga podpirata, in na svetlo so prišle mîkavne in podučne knjizice iz pisem Kr. Šmida poslovenjene in priravnane: 1) Jozafat, kraljevi sin iz Indije, v 8° str. 127 l. 1840 natisnil in založil J. Blaznik. — 2) Genovefa. Povest iz starih časov za vse dobre ljudi, zlasti pa za matere in otroke. L. 1841 v 8°. Sedaj pri Blazniku v 16° str. 122 l. 1879 tretji natis. — 3) Timotej in Filemon. Zgodba keršanskih dvojčkov 8° str. 90 l. 1842 J. Blaznik. — 4) Erazem iz Jame. Povest iz XV. stoletja. Poleg verjetnih pisem spisal Fr. Malavašič. Z eno podobšino. V Ljubljani. Na prodaj v založbi J. Giontini. 1845. 8° str. 39. — Predgovor, iz kterega se céni tedanja njegova proza, se glasi:

„Naša domovina imá toliko prigodb spominja vrednih in toliko slavnih móž starih in sedajnih časov, de se je čuditi, de se nihče doslej ni lotil, une zapisati in jih ljubim Slovincam v roke dati, té pa k posnevanju vsim, posebno pa mladosti, v izgled postaviti.

Po nemško se je sim ter tje že več pisalo, pa v domačim jeziku še nimamo taciga pisanja.

Slovinci radi berejo, se radi učijo in veselje imajo, kadar kaj lepiga od svojih sprednikov berejo. Kako malo pa imajo tacih beril!

„Poskušnja velja!“ sim si mislil, ko sim se te bukvice pisati lotil, in če ravno ne morem, jih po volji in želji vsih spisati, se vunder nadjam, de mi bo vest, de sim tudi kaj k slavi domovine in k podučanju svojih ljubih rojakov pomagal, za trud dovolj plačila dala.

Začetek je v vsaki reči težák, in če ima človek pri začetku več podpore in več prijatlov, bolj se mu delo odséda. Ravno tako je tudi tukaj. Če bodo te bukvice več prijatlov in bravcov imele, jih bo tudi več in lepših še kmalo sledilo. Verstile se bodo lepe povésti s popisovanjem življenja slavnih rojakov, in tako se bo prijetno berilo z lepim podučanjem združilo“.

L. 1846 se je izmed njegovih v „Novicah“ št. 33 priobčila pesem „Miloš Kabilovič“ (Obilič); št. 43 „Nemilost ptičjiga lova“; št. 49 poleg nemškega:

P r i l i k e.

Fantini so ogli,
Ki se spepelé, —
Device so cvétke,
Ki cvet svoj zgubé.

Možje so viharji,
Vihar se zbuči, —
Žené so pa zvezde,
Njih svit utamni.

Vsi — ogli, cvetlice
In zvezde, vihar,
Slavite Gospoda:
Gospodov ste dár!

Sploh čislana pa je njegova na konci leta 1846 št. 52 natisnjena s ponavljanim odmevom „Gospod, pri nas ostani!“ ponatisnjena

predmete, nju pesniška djavnost vuuder v eno steka: — de sta edina, kterih dozdej še nihče Slovincov ne doseže“. Tako je pisal Fr. Malavašič v „Novic.“ l. 1847.

Aleluja! naziva se pesem, ktero je v šestih kiticah zložil Malavašič „Devetnajstimu Malitravnu 1848“ z naslednjim začetkom in zveršetkom (Novic. l. 16):

Naródi v grobu so ležali,
Tamota jih je pokrivala,
Verig se mertvi niso bali,
Sej sužnost le jih je vezala,
In kaj če mertvim ta storiti,
Ker smert ne da jim nič čutiti?..

.. Svobode duh — varh čiste sreče —
Pihljá zdaj blagor med narode,
Prižgane so umnosti sveče,
In spravljena je smert osode;
In Aleluja iz serca poje,
Kar čuti v persih serce svoje!

Malavašičeva je morda tudi budnica „Slovincam“ v l. 18 brez podpisa (O Vila! pevcu svojo moč posodi, — Da krepka pesma v domovino vre itd.), kjer kaže se resnično slovilo:

„Kdor blagor domovini dati iše,
Še v zgodbo in naroda serce piše“.

V 19. listu priobčuje „Fr. Malavašič, zazdanji tajnik domorodniga slov. zbora: Oznanilo. Domorodni slovénski zbor v Ljubljani je obljubil, v korist ubožnejših gospodov učencov modroslovja in zdravilstva v Ljubljanskim gledišu nalaš v ta namen spisano igro napraviti in dan igre o svojim času na znanje dati. Ker pa godú našiga premilostljiviga cesarja Ferdinanda I. ta domorodni zbor ne ve vrednejši obhajati, kakor s to igro, dam v njegovim imenu na znanje, de se bo od mene v ta namen spisana igra z nadpisam „Nékadaj in Zdaj“ 30. tega méscá igrala. Upati je, de bodo častiti domorodci namen slovenskiga zbora, ubožnejšim imenovanih gospodov učencov namreč k obleki narodne akademiške straže pripomoči, blagovoljno podpérali, kakor je tudi upati, de bodo slavni gg. krajnski deželni stanovi Ljubljansko glediše v ta namen blagosérčno prepustili“.

V 30. listu v pesmi „Domorodci?“ razklada svobodno po ilirski Mirko Bogoviča v „Danici“ natisnjeni, kteri niso pravi domorodci (Mnogi prav': „sim domorodec!“ — Ali svitlo vse ni zlato; — Domorodnost ni igrača itd.), in v 50. l. tudi po ilirski omenjenega pesnika:

Serce moje.

Čuden gost je serce moje,
Ravno kot pripravsto dete,
Zdaj počenja šale svoje,
Skače, poje, vence plete. —

In zdaj spet, nej Bog pomaga!
Ne veš zakaj toži in plače,
Pa se kmalo spet premaga,
De veselo poje in skače.

Slovenija je prinesla v l. tečajju svojem l. 1848 št. 1 — 4 povest iz l. 1650 od J. A. Babnika „Kervavi kamen“, poslovenil Fr. Malavašič, in „Novice“ istega leta so v prikladah prinašale poslovenjeno povést „Zlata Vas“, češ, „po nemškim naslovu bi jo mogli sicer „Zlatnarska Vas“

(Goldmachedorf von Zschokke) imenovati; ker pa je Goldenthal pravo ime vasi, od ktere pričijoča pripoved govori, smo jo raji Zlata Vas imenovali, misleči, de je ta naslov vsimu bolj pristojin (Str. 40)^a. Doversila se je naslednje leto, ter tudi posebej tiskala: 5) Zlata Vas. Podučna in kratkočasna povest. Poslovenjena od Fr. Malavašiča. Pridjana šestimu tečaju kmetijskih in rokodelskih novic. V Ljubljani. Natisnil J. Blaznik. 1850. 8° str. 109. —

L. 1848/9 je nagloma po šolah učiti se jela slovenščina, in kakor je za srednje šole Potočnikova, tako je za niže na svetlo prišla: 6) Slovenska Slovnica za perve slovenske šole v mestih in na deželi. Po nar. boljših dosadanjih slovnicah zdélana od Fr. Malavašiča. V Ljubljani 1849. V založbi in naprodej pri Janezu Giontinitu, bukvarju. Natisnil Jož. Blaznik. 8° VIII. 176. — „Kar iz rodoljubniga serca tukaj Vam izročiti se prederzmem, je delo, ki ima svoj izvir, nekaj v lastnim prepričanju, de je potrebno kaj taciga pričeti, s čimur se naši ljubi slovenski mladosti pot k znanju materniga jezika vsaj pokaže, nekaj pa v prijaznim nagovarjanju nekterih verlih gospodov učencikov, ki so potrebo take poskušnje spoznali... To délce je izdelk kratkiga časa; kar ima pičlivosti, nej se blagovoljno sili časa pripiše“, pravi spisavec sam v predgovoru. Zdelana brez slovniške terdnote in doslednosti — ima v pristavku „Pismostavje“ t. j. nekoliko izgledov narpotrebniših pisem, kar vsaj déloma zvikuje vrednost te slovnice. Sicer glej moj sostavek „Slovnice slovénskega jezika“ v gimnazijskem letniku Ljubljanskem 1861 str. 18.

Novi čas rodil je časnikov mnogo, in: 7) „Pravi Slovenec, listi za podučenje naroda“ imenoval se je časnik, kteri je o ponedeljkih izhajal l. 1849 v Ljubljani, in ktereimu založnik bil je J. Giontini, natiskar J. Blaznik, vrednik pa Fr. Malavašič. — V njem se nahaja — se vé — dokaj spisov njegovih v vezani in nevezani besedi, na pr. „Ali Krajnc ali Slovenec. Česa nam je treba. Zoperstva slovenske narodne omike. Slovensko slovstvo (posamno in sploh). Narodno pesmenstvo. Kdo je krivi, kdo pravi Slovenec“ — preporka z gospodičino Slovenijo, v kteri je po I. tečaju poginil gospodič „Pravi Slovenec“. — Pesmice Malavašičeve so v Slovencu nektere bolj izvirne, nektere poslovenjene na pr. „Vsim pravim Slovencam za novo leto; Zima; Nevesta; Vojak čem biti; Sušec; Brez zamere; Matevž poj; Marjetice; Kresnica (Svobodno po ilirski od Gjorgjiča); Vsahnjeno drevo; Nesrečni; Domorodni glasi; Lahko noč; Svetimu Miklavžu; Kopitar in Prešerin“. — V razgled naj se ponatisnete dovtipni dve iz l. 18 in l. 50:

Brez zamere!

Slovinci verli hočete pisati
Si po slovensko svoje imena,

Ne zatajiti stariga plemena,
Od kteriga je vaša stara mati!

Pa ne zamérite mi, ljubi brati, —
Od kod je taka ptujčevanja céna,
Imen de ne pusti vam brez preména,
De med Francozi, Nemci čete stati?

Za **u** Francoz **ou** skoz nos požene,
Z **gg** za **k** se Nemeč lepotiči,
Od njega marsikak **t** si **h** posodi.

Ne pozabite vrane oslepljene,
Ki ptuje perje jo med drug'mi ptiči
Uči, de ji napuh po glavi blodil!

Kopitar in Prešerin.

Kopitar.

Kaj ti, pevec sloveči, prineseš dobriga sabo?
Bo li konec mešáv kmalo Slovencam sijal?

Prešerin.

Kaj bi, bratec prinesel? — Vesel sim serčno de pridem;
Malo — in mogel bi se novih učiti mešáv!

Kopitar.

Ne razumem besed! Povej — preveč si prepaden!
Alj poezije preveč mar med Slovence gredó?

Prešerin.

Kaj še, bratec, pregnala me druga iz sveta je kuga:
Mislil sim, de si bil sám, pa je Kopitarjev več!

„Pravi Slovenec“ mi je zamerl in z vredovanjem časnikovim nič kaj srečen hočem rajši našemu ljudstvu spisovati knjižice, misli si Malavašič, ter ostati vendar pravi Slovenec. Poslovenil je tedaj lepe molitvene bukvice „Jezus moje želje“ po Schlöru, in: 8) Štéfan, srečni kmet. Resnična, podučjenja polna povést, ktero nej vsaki kmet bere in k sercu vzame in vsak prijatelj ljudstva po mogućosti razširja. Slovénškim kmetam v prid iz nemškiga prestavil Fr. Malavašič. V Ljubljani 1850. 8. 112. Blaznik. Hohn. — Takrat je prikazal se na dan po njem prestavljeni „Nemški Pavliha“ v slovenski obleki in „Lažnjivi Kljukec“, in: 9) Oče grof Radecki, c. kr. Maršal. Popisal Fr. M. Z jeklorezom. V Ljubljani 1852. 8. IV. 65. Eger. Giontini. — 10) Stric Tomova kočá ali življenje zamorcev v robnih deržavah séverne Amerike. Po angležko spisala Henrieta B. Stowe. Iz nemškega poslovenil Fr. M. S šterimi podobšinami. V Lj. 1853. 8. 139. Milic. Giontini. — 11) Oče naš. Povest za keršansko mladost in keršansko ljudstvo. Po priporočanju nekega častiltjivega duhovna iz nemškega poslovenil Fr. M. Z eno podobšino. V Lj. 1854. 8. 236. Milic. —

Kakor se kaže, vnela je Malavašiča spet nekoliko bolj za časništvo Vodnikova stoletnica, kajti oglasi se l. 1858 v „Novicah“ str. 72 s pesmijo „Sloga!“ — v ktere poslednjem razstavku povzema vse:

Oblaki in potoki vsi,
In ptičice s cveticami
Po svoje se zedinijo
In nam Slovincem pravijo:
Le v slogil — da ne bomo
Vsak „Cicero pro domo!“

V tem letniku je l. 6. 7 obširno in v živo popisal „Slovesnosti, obhajane v spomin stoletnega rojstnega dneva Valentina Vodnika, očeta slov. pesništva“. Ta popis je sprejel E. H. Costa tudi v Vodnikov Spomenik (Vodnik - Album) l. 1859 str. 63 — 68. Razun tega se ondi nahaja str. 18 — 20 prav čverst Malavašičev spis: „Vodnik in Slovénščina“, v katerem proti koncu našteva njegove zasluge za slovenščino:

„Po vsi pravici moremo Vodnika sploh imenovati preroditelja slovenskega književnega, ali kakor ga je on imenoval — bukviškega jezika, ker on je 1) postavil slovenščini terdne mejnike, ktere so stari pisarji brez uzroka prestavili; 2) razodel in dokazal obilnost in bogastvo narodnega jezika; 3) pokazal, kako naj si pisatelji pomagajo, kadar jim domačih besed zmanjkuje, in kako se dá slovenski jezik narodnemu duhu primérno bogatiti, in 4) pokazal je, kako se da v slovenskem jeziku skladno in prijetno, pa vendar po domače in vsakemu umljivo pisati“. — Z vsim tem v soglasji poje F. M. str. 70 še:

Kjer strinja um in véda
Sinove domovine,
Se složno vse odséda
In noč duševna mine.

To leto prišla je na svetlo: 12) Krivica za krivico. Povést iz časa ruske cesarice Katarine II. Nekoliko po nemškem zdelal Fr. M. V Lj. 1859. 8. 61. Milic. Ničman. — Mične in čedne so vzlasti pesmice, ki jih je l. 1859 priobčil po „Novicah“ na pr. str. 8 „Spomin in up“, v kateri naposled opominja: „Toraj z upom napredujmo, — Pozdravljujmo nove dni; — Le naprej, naprej! — to čujmo, — In — da modri Bog živi!“ — Str. 70 je natisnjena pesmica „Zvončki“; str. 374 „Stari pivček“, kteri hvaleč nekdanje čase na zadnje kliče: „Žali pa to me, — poslušajte me, — Česar ne spomnim pred nikadar se: — Toči kerčmar da sedaj vodó — V vince predrago z mirno vestjó!“ — Str. 405 pa se nahaja Malavašičeva pesmica labudnica:

S i v i l a s i.

Kaj prášate
Prijetli me:
Zakaj lasé
Imam sive žé?

Prašajte raj'
Vijólico,
Al' drugo vsaj
Cvetličico! —

Prašajte hrast,
 Kí nosi se,
 Kot če oblast
 Bi imel čez vse!

Vijolico
 Prezgodnico
 In druge vse
 Cvetličice
 Čas umori, —
 Hrast še stoji!

Pa naglo čas
 Doide nas;
 Se uklonemo
 In rečemo:

Vijolica
 Je zmerznila,
 Cvetličice
 So zvenile,
 Hrast červ spodjé,
 Ko sam ne vé,
 In s časom hrast
 Tud mora past'!

Ne prašajte
 Prijatli me:
 Zakaj lasé
 Imám sive žé!

Deželne vlade ukaze in razglase je slovénil Malavašič za Metelkom od l. 1847 do svoje smerti l. 1863; tako tudi razne sostavke za „Novice“, za Kmetijsko družbo, na pr. Miloserčnost do žival itd.

L. 1860 je sostavil nekdo v „Triesterici“ spisek pod imenom „Deutschthum in Krain“, dal l. 1862 „vermehrt und verbessert“ v posebni knjižuri na dan ter pošiljal Slovencem celó na dom. Ker nihče ni hotel javno zavračati laži in budalij njenih, lotil se je tega pretresa Malavašič le zato, da se tudi po nemški pokaže, kakošni „Geisteskinder“ so nemčurji ali nemškutarji na Kranjskem. Knjižici njegovi je naslov: 13) Krain und das Deutschthum. Entgegnung auf die Flugschrift: „Das Deutschthum in Krain“. Von einem Freunde der Wahrheit. Laibach 1862. 8. V. 31. Blasnik. Z geslom: „Nur die Anmassungen, Unwahrheiten, Verdächtigungen, die logischen Ungeheuer sind es, welche wir bekämpfen“. (Dežman — Noten ohne Text — Illyr. Bl. 1849. S. 199). In na drugi strani z vodilcem: „Ohne Kenntniss der Sprache und Literatur eines Volkes gibt es keine Kenntniss des Volkes selbst; und doch massen sich so Viele, deren ganze Kritik nur in einem Negiren alles Dessen besteht, was nicht über ihren Leisten geschlagen werden kann, Urtheile über ein Volk an, welches sie aus wässerigen Beschreibungen einzelner Touristen oder aus den Ausbrüchen mancher Nationalitäts-Renegaten kennen gelernt haben. Man muss in und mit dem Volke gelebt haben, in sein Denken und Fühlen, in seine Sprache und Literatur, in seine politische Geschichte und in die religiösen Anschauungen hineingedrungen sein, will man es verstehen, kennen, beurtheilen“. (Prof. Dr. Vinz. Fer. Klun). — V predgovoru se pisatelj o nemščini svoji pač izgovarja: „Der Verfasser des „Deutschthum in Krain“ möge mich von etwaigen sprachlichen Sünden gütigst lossprechen, indem ich — obwohl jede Nationalität, hiemit auch die deutsche hochachtend — von Haus aus mit Leib und Seele ein Slovene bin“.

Kakor Vodnik — pisal je tudi Malavašič nekaj po nemški; vendar dokaj bolje tekla mu je slovenščina. V tej se je poslednjikrat oglasil 1862. l. 2. febr. v Ljubljanski čitalnici Vodniku na čast po govoru,

kteri je v mnogih ozirih vzgled Slovincem sploh in posebej učencem, ter nam v pravi podobi kaže Vodnika in Malavašiča; naj se torej po izvorniku („Novic.“ 1862 str. 50. 51) ponatisne v dokaz!

„Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó;
Dovolj je spomina —
Me pesmi pojó!“ —

Tako je pél v začetku tega stoletja naš oče Vodnik, — mož, kterega imenujemo Slovenca prvega, — mož, kterega iskrena ljubezen do domovine je unemala rojake na vse strani, — mož, kterega sto in četerti rojstni dan obhajati je namen nocojšne beséde, namen mojega govora.

Srce mi vpada, trese se mi v persih, ko prevdarim, česa se lotil sem, da bi dosegel svoj namen, in ustregel Vam, Gospóda! Pa vendar — skušnja veljá!

„Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó!“ — —

Imenitne, pomenljive besede! — Gospóda! ne zamerite, da jih obrnem drugače, kakor si jih je mislil naš oče Vodnik; ne zamerite mi, ako rečem brez ovinka, da je bil Vodnik v tej reči sicer prerok — pa v narodnem obziru kriv prerok, ko je pél:

Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó! — —

Časi marsikoga prekanejo, in tudi njemu niso prizanesli. — Vese-
limo se, da se je tako zgodilo!

Ozrem naj se po tej krasni dvorani, ali v lepe ravnine slovenskih dežel, ali v obertne doline, na višave planinske; ozrem naj se na bregove bistre Save, dereče Drave, šumeče Mure, doneče Soče — ali naj me peljejo oči na obrežje bogatega jadranskega morja — naj pogledam na cveteče polje naše mlade pa rodovitne literature — — povsod, povsod — in vse, vse mi pričuje, da ima naš Vodnik sinov, kolikor je pravih mož in mladenčev slovenskih — mož in mladenčev, katerim današnji čas ni vganjka, katerih srca napaja kri čisto slovenska.

Gospodje! rekel sem, da je bil Vodnik kriv prerok, ko je pél v svoji otožnosti: „Ne sina po meni ne bó!“

Prašam Vas, gospodje! ali ste Vodnikovih misel? Gotovo ne bi ne eden Vas hotel — ne mogel — ne smel reči: jez nisem Vodnikov sin!

Vidim Vam na obrazih, da ste njegovi zvesti, čvrsti sinovi, da ste tukaj v središču slovenstva namestovavci dragih bratov vseh slovenskih dežel, kateri nam nocoj morda v duhu pošiljajo svoje goreče želje, z nami se veseliti — z nami biti zvesti sinovi Vodnikovi! — Slava Vam! Slava vsem bratom Slovincem! — —

Ne hčére, ne sina
Po meni ne bó! —

Ali je res, kar je Vodnik pél: „Ne hčére po meni ne bo?“
Gospóda! dovolite mi, Vas nekoliko peljati nazaj v Vodnikovo življenje — al da prav rečem — v Vodnikovo prizadevanje in trpljenje za narod slovenski.

Mož pohlevnega pa stanovitnega srca je preiskoval nadzemlje, zemljo in podzemlje. Kodar koli pa je hodil, povsod je nabéral gradiva — priprave svojim naslednikom, svojim zvestim sinovom. Zahajal je v tamno drobovje podzemeljskega sveta — zahajal je v borne kočice priprostega kmetiča kakor v mogočne poslopja in gradove ponosnih grajšakov — vzdigoval se je v duhu med večno nepremikljivo ozvezdje, — pa povsod — na zemlji, pod zemljo in nad zemljo je dobival kaj gradiva ali priprave za nepodkupljivo in neprekupljivo narodnost — za omiko, za narodno zavednost — za domoljubnost svojih naslednikov, — svojih zvestih sinov!

Marsiktero lepo cvetlico, marsiktero žlahtno rožico je pobral na veličanskih planinah, na rodovitnih ravninah, v obrtnih dolinah svoje domovine in jo vsadil v vert narodnosti. Tù jo je redil in ljubil zvesto in unetega srca, kakor redi in ljubi svoje priserčno dete zvesti oče, zvesta mati — do poslednjega svojega diha.

Tamotni, mrzotni so bili dnevi tistega časa, — al duh, tudi v jeklene spone vkovan, zdrobi s časom verige in premaga vsako ovéro duševno.

Tudi Vodnikov duh je bil slaven zmagovavec. Glejte! kmalo po njem je prešinel enega njegovih najvredniših sinov — slavnega Prešerna, kateri je prerokoval svojemu narodu bolj vesele, bolj srečne čase, ko je pél:

Vremena bodo Slovencom se zjasnile,
Jim milši zvezde kakor zdaj sijale,
Jim pesmi bolj sloveče se glasile!

In kar je slavni Prešern prerokoval, to smo doživeli.

Al ni ga veselja popolnega, ni je sreče cele, dokler ni skladnosti, dokler ni harmonije v družini, bodi si kakoršni koli. Vsak narod je družina, torej tudi slovenski narod. Lepa, čvrsta družina je.

Nevtrudljivo se bojujejo možje, sinovi, bratje te družine; nevtrudljivi delavci so na mladem, pa rodovitnem polji našega napredovanja, naše omike — z eno besedo — naše narodnosti.

Težko, težko je njih delo; — pa vsaka kapljica njih potú je sladko hladilo vsakemu marljivemu delavcu, kadar vidi, da mu pot ne moči obličja zastonj — brez uspeha.

Al ukvarjajo naj se nevtrudljivi delavci od dneva do mraka, od mraka do dné, — brišejo in brišejo naj si pot s svojega obličja — njih prizadevanje ostane brez popolnega uspeha, ako jim manjka zvestih pomočnic, — pridnih podpornic!

Še le potem oživi v vsakem prizadevanju, v vsakem početju duh napredovanja, oživi sladka harmonija, kadar prešine en duh, ena misel delavce in njih tovaršice; — še le potem se odseda delo in napreduje veselo, kadar je vse enih misel, enega srca! — —

Padala nebeška mana
Izraeljcom je v puščavi,
Zginila je — ak pobrana
Ni bila ob uri pravi.

Gospé! up naše sedanjosti! — Gospodične! up naše prihodnosti! Nebeška mana svobode, narodnega napredovanja je padla na zemljo slovensko. Vaši možje, vaši sinovi, vaši bratje hité jo pobérati. — Ali jim hočete biti pomočnice, podpornice pri tem sladkem delu? Da! hočete biti! — Vidim Vas, kako se Vam bistrijo krasne oči, kako se Vam rudéčijo mili obrazi, kako Vam polje žlahno srce v persih; v duhu se mi zdi, da slišim milo šepetanje iz Vaših ljubeznjivih ust: Tudi me vse smo zveste hčere Vodnikove, smo zveste hčere slovenske!

Slava Vam! Slava! — —

Hitimo tedaj ročno poberati nebeško mano svobode na krasnem polji narodnosti — vsi enih misel, enega srca, da se bo od sedaj in na vse véke radoval duh očeta Vodnika in še našim vnukom in vnukov vnukom glasno oznanoval, da se je motil, ko je pél:

Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó! — —

D.

Dr. Simon Klančnik.

„Duhovne šole so učeniga možá,
cerkev je brunniga služabnika,
slovenšina zvestiga prijatla, njegova
rodovina pa dobrotniga podpornika
zgubila.“ *Dr. Bleiweis.*

Po slovstvenih slovénških zgodovinah se navadno imenuje tudi dr. Klančnik; malokteri pa vé, kdo je bil in kaj je pisal, da se oménja v književnosti naši. Ob kratkem nam odgovarja na to rojak njegov dr. J. Bleiweis v „Novic.“ 1844 št. 2, nekoliko obširnejše pa sosed in verstnik njegov kanonik J. Rozman v „Drobtinc.“ 1852 str. 115 — 121.

Rojen je bil Klančnik Simon 10. nov. 1810 v Kranju, hodil v latinske, modroljubne in bogoslovne šole v Ljubljani, za mašnika posvečen

l. 1834 je bil domač učitelj pri grofu Welsersheimbu in sv. Jakoba župniku pomočnik, opravil preskušnjo za modroslovje na liceji, prišel l. 1835 za kaplana v Kranj, naslednje kvatre v Sostro, l. 1836 na Dunaj, kjer je v enem letu postal dohtar sv. pisma, v Ljubljani l. 1837 začasni, l. 1838 redni naučitelj iztočnih jezikov in sv. pisma starega zakona v duhovskem semenišču, a za pljučno boleznijo umerl vže 2. jan. 1844.

„Nedvomljivo je, da so bili izversten duhovnik, nadepoln in za blagor svojega ljudstva ves vnet pisatelj, in sme se reči, jeden naj dražih biserov v krasnem vencu duhovnov Ljublanske škofije . . . veselje svojih naučiteljev, kinč in čast svojih tovaršev in lep izgled vsim mladenčem . . . Vun in vun pridni si niso dali počitka ne po noči ne po dnevi, so kmalo te kmalo une knjige v rokah imeli . . . Zatorej mislim, piše o njem J. Rozman v Drobtincah, da se ne motim, ako rečem, da so prehudo si glavo razbijali, in svoje rane smerti sami nekoliko krivi bili. Ali njih namen je bil dober, ker so od svojega Gospoda pet talentov prijeli, so skerbeli kakor zvest hlapec, da bi pridobili pet drugih“.

Goreč Slovénec jel je Klančnik Simon pisati slovenski l. 1839 ter — največ po navodu tedanjega knezoškofa Antona Alojzija — v Bohoričici na svetlo dajati knjige, in te so:

1) Sveto pismo stare zaveze okrajšano. I. Del. Petére Mojzesove bukve. V Ljubljani, natisnil J. Blaznik. 1840. 8°. str. 1 — 225. — II. Del. Bukve Jozvetove, Sodnikov, Rutine, čveteré Kraljev, in dvoje Kroniške. 1841. str. 1 — 206. — III. Del. Bukve Ezdrove, Estrine, Nehemijske, dvoje Makabejske, Jobove, Tobijeve in Juditine. 1841. str. 207 — 348. Na svetlo dal Dr. Simon Klančnik, c. k. učenik desete šole. — Zakaj je dal sv. pismo in okrajšano na svetlobo, pripoveduje v predgovoru na pr.:

„Že zdavno je prvi del svetiga pisma stare zaveze, ki ima petere Mojzesove bukve v sebi, in ki je bil v letu 1791 natisnjen, prodan, in ljudje vedno po Mojzesovih bukvah poprašujejo, kér spoznajo, de je branje svétopismiskih zgódeb in naukov prijetno in koristno; kar tudi sv. pismo stare in nove zaveze uči, in cerkveni očaki perporočajo. Tode kmalo se razumé, de se v sv. pismu stare zavéze, zlasti v Mojzesovih bukvah marsikej najde, kar je njega dni prav potrebno bilo, zdaj pa ne . . . Bolj popolna postava je bila namenjena, jo naslédvati . . . Bog je bil tudi deželni kralj Izraelcov, in jim je dal zavolj tega veliko deželskih postav, ktere Kristjana ne zadevajo . . . Branje nekterih zgódeb bi utegnulo berž ko ne, zlasti neodrašenim škodvati . . . Torej bi utegnulo prav koristno bití, de se iz sv. pisma stare zaveze vse to sostávi, kar bi menj učeni in priprosti kristjani v svoj prid brati zamógli, bodijo že odrašeni, ali ne . . . Po vladílih, ki je bil prvi del po njih spisan, sta tudi napravljena drugi in tretji del; de je pa bravcam bolj perložno, sta v eno zvezílo združena“ (Cf. „Zg. Danica“ 1849, l. 40.)

2) Napeljevanje k pobóžnimu življenju in lepimu zaderžanju. Iz nemškiga prestavljeno... V Ljubljani. Natisnil, založil, in na prodaj jih ima J. Blaznik. 1840. 8°. str. 180. — To je prvi „Olikani Slovénec“, ki ga je po nemški spisal knez in škof Brik-senski, Bernard Galura. V VII. poglavjih ima v sebi na sv. pismo operte krepke poduke „od ljubezni in časti, ki smo jih Bogu dolžni; od človeka in človeškiga rodú; perpravljanje k zaderžanju do ljudi; od zaderžanja ljudi, ki morajo skupej živeti; od zaderžanja zunej hiše, v mnogoterih okólišinah, in do mnogoterih ljudi, do neumne živine“. — V predgovoru, kteremu je na koncu podpisan Dr. Simon Klančnik, c. k. učenik desete šole, piše na pr.:

„Bog je ljubezin, in keršanska vera je nauk od nam razodete lju-bezni božje; ljubezin je zapopadik vere, je krepost... in keršansko za-deržanje človeka je ljubezin, ki se v človeku na znanje daje... Nauki vere zravnajo človeka po znotrajno...; dobro obravnavanje (izreja) ga pa tudi po zunajno zravná, in tega kristjan ne more uterpéti, kakor tudi dragi kámen z lepim okrajkam obdamò; on se le takrat lesketá, kader je oglájen; in ali ne pravimo tudi od neperljudniga človeka, de ni oglájen, de ni obtesán?... Nekteri ločijo vero od vsakdanjiga življenja, od za-deržanja do drugih ljudi, od spodobne obravnave, od govorjenja in djanja, in s tem část vere zmanjšajo in človeštvu škodujejo; hočejo verniga kristjana imeti, pa njega zunajno je dostikrat bodeče kakor jež; nekte-rimu se ne smemo perbližati, z njim ne govoriti, ako od njegove neper-ljudnosti (grobósti) nočemo razžaljeni biti; dostikrat se ljudje édin dru-gimu ogibljejo, ki bi se med seboj ljubiti mógli... Oh, de bi pač sodiša in ječe menj spričevale, koliko nesreč de iz neperljudnosti izvira!... Torej so te bukvice prestavljene, de se bodo iz njih tudi ljudje krajn-skiga jezika pobožniga življenja in lepiga zaderžanja vadili“. — Iz tega se vže dokaj razvidi Klančnikova slovenska pisava, in o knjižici sami piše Bleiweis v „Novic.“ 1844 str. 8: „Vošil bi, de bi te bukvice vsak hišni gospodar slovenskiga naroda per svoji hiši imel ter otroci in dru-žina iz njih pobožniga življenja, pa tudi lepiga zaderžanja med seboj in proti drugim ljudém se vadili!“

3) Bilje in černa maša. V Ljubljani. Blaznik. 1840. 12°. str. 91. Knjižica, v kateri so molitve, koje je sv. katoliška cerkev zlo-žila za verne mertve, in ki serčne prošnje za duše vernih mertvih, lahko umevno razložene, imajo v sebi.

4) Premišljevanja in Molitve za bolnike. V Ljubljani. Blaznik. 1841. 8°. str. 361. — II. poglavje. Zgledi za bolnike in umira-joče na pr.: Abel s pomenljivim geslom sv. Avgústina: „Pravični stare zaveze so bili v resnici kristjani, in so bili Jezusovi. On, ki je božji poglavar cerkve, je imel ude, ki so, kar njegovo včlovečenje tiče, pred

njim šli". V tej knjigi je velik zaklad lepih nauk in povesti, in jih priporočimo ne samo bolnikom, marveč tudi duhovnikom, kateri bolnike obiskujejo ter jim prebirajo marsikaj primerneza iz njih.

„Spisali so tudi v nemškem jeziku malo knjižico zoper terpinčenje žival (Mildherzigkeit gegen Thiere. Innsbruck. 1843. 8. 45.), v ktorej pa je toliko tiskarnih pregreškov bilo, da ni bila za nobeno rabo, ter se je zavreči morala; spisali mnogo mnogo znanstvenih sestavkov v nemškem jeziku, in poslali učenim društvom v nemške dežele“. — „Velika žalost je bila za njimi blizo in daleč; solzila za njimi se je Ljublanska škofija, solzil pa tudi ves slovenski narod“, in popolno resnično je, ponavlja v Drob. 1852 str. 120 J. Rozman, kar so kmetijske in rokodelske novice njih smert oznanivši pisale:

„Duhovne šole so učeniga moža, cerkev je brumniga služabnika, slovenšina zvestiga prijatla, njegova rodovina pa dobrotniga podpornika zgubila“.

E.

Dr. Jožef Rogač.

*

Kratko sijale so zvezde prijazne,
V sanjah prijetnih te zibal je up;
Jezo si areče občutil sovražne,
Zgodej okusil življenja si strup.
Dr. Fr. Prešern.

*

Rodil se je Rogač Jože 25. jan. 1834 v Zagradcu dekanije Šmarijske, učil se v šolah latinskih Alojznik in v bogoslovnih v Ljubljani, posvečen 30. jul. 1857, postal dohtar sv. pisma l. 1860 na Dunaju, služil za kaplana po Dolenjskem v Boštanju, Šent-Jernej, na Kerki, v Dobropolji in v Križevem poleg Kostanjevice, obolel ter v pokoj dejan živel pri bratu svojem duhovnu Antonu v Istri, kjer je 16. aprila 1874 umerl v Novigradu (Castelnuovo) dekanije Jelšanske.

Za slovenščino se je vnel bil nekaj vže domá v Zagradcu, kjer je mnogo let služil duhovnik Jakob Krašnja (r. v Črnem Verhu 1810, posv. 1841, u. 1878), znan Ilirec iz Gajeve Danice, Vrazovih pisem, iz Novic i. t. d., nekaj v Alojznici, kjer je dopisoval v domači časnik Daničico, pa v bogoslovji, in tu se je lotil javnega pisanja.

Poslovenil je najprej nekaj sprelepih premišljevanj o molitvi, ktore je l. 1849 v „Zeit in Ewigkeit“ priobčil pobožni dr. Jos. Schneider, proš v Terstu (doveršena bila je kujiga „Eusebia oder die Weihe des Gebetes“

1856. 8. 507), pod naslovom a): „Evzebija, ali posvečba molitve“, ktera knjižica je l. 1854 v 8° str. 96 v Ljubljani v Blaznikovi tiskarnici in v Gerberjevi založbi prišla na svetlo, da bi se po njej budil in poviševal v nas duh prave molitve.

Tisto leto je v Ljubljani natisnjeno bilo b): „Vodilo grešnikov“. Spisal častitljivi oče Ludovik Granaški, redovnik sv. Dominika (r. 1504, u. 1588). Natisnil in založil Milic l. 1854. Zvezek I. v 24 poglavjih 8° str. 312 (poslovenil Jan. Božič); zvezek II. v 21 poglavjih brez pristavka str. 312 (poslovenil Jože Rogač). „Te bukve, pravi neki pisavec na hvalo Ludoviku Granaškemu, so več zmotenih na pot izveličanja nazaj pripeljale, kakor imajo pismen v sebi“.

Pisaril je potem časih v Danico, posebej na pr. l. 1857 št. 46. 47, kjer „V zadevah Riharjevih pesem“ slovenski duhovščini priporoča ranjkega kneza in škofa Antona Alojzija razpis, češ, po njih se je cerkveno slovensko petje veliko sčistilo in zboljšalo, in ono mnogo pripomore v povešanje službe božje ter v vnemanje notranje pobožnosti do verskih skrivnost, in zbirka Riharjevih napevov naj se po škofovi velévi ne pogreša pri nobeni cerkvi, kjer koli imajo svojega organista. — Zlasti pogostoma je pisaril l. 1859 — 60 v Danico z Dunaja po nemških knjigah in časnikih z ozirom na Slovence, od Judov itd., obično s pristavkom: „Z Nemškiga“ — v svoji obilni, krepkotni, a sim ter tje tudi preobširni in celó posiljeni pisavi.

V taki besedi priobčil je knjižurico c): „Narodnost in Slovenstvo“. Spisal Jože Rogač. V Ljubljani 1860. 8° str. 55. Natisnil in založil Blaznik. — Cesarski ukaz gledé učnega jezika in dotični glasovi po Novicah itd. so ga spodbodli, da je povedal tudi svoje misli o slovenščini gledé na duhovščino, na njeno narodno občevanje in vradovanje, na prevnémarno slovénsko delovanje v bogoslovnih vedah in znanstvih itd. Ker je pa v tem poprijemal tudi visoke dostojnike, učene profesorje, ki „pojedó vse knjige, pa ne dajo od sebe fige“, bistre glave, ki se pa slovénstvu najraje znejeverijo in še druge zapeljujejo (na pr.: „Vele mi je v spominu, kako mi je visokopostavljen, okatedran celó gospod — bodi mu dobro — z gorko besedo prigovarjal, da naj pač popustim prazno slovenarstvo in zakaj to? Ker je pri meni zasledil nekoliko talenta in ni hotel, da bi se trafil za take škodljive neprilichnosti, zlasti ker bi utegnil kdaj odločen biti v visokodunajsko strojbo in toraj spadati med duhovšine élite. Miloval sim ga, zameril mu nisim, poslušal pa še manj“ . . . (Omenjeni okatedrani gospod je poslej sam verlo dobro slovenaril — na radost duhovnom in neduhovnom) . . . „Da pa kratki spis še krajši obsežem, rečem: Me mati je rodila Slovenca, država sprejela Avstrijanca, cerkev kerstila katoličana, posvetila tudi duhovna; Nemca v meni — njega se ne zavém ne pred Bogom ne pred ljudmi“ — str. 55)

Slov. Narod 24, 1874 št. 92 = Vkladen žbil njegovga pisarja in originalnega izročila. Na malo, ki se je vialala v stega delah. Narodna in Slov. naslednja ženi alnega duhovnika, dala je veliko upati od njega za naše Slov. literaturo. galskog, da se to upanje ni upokilo. B. knjigi ni bil g. žbil, žbil (kakov nam je tam pisnil), za to ga nijes žbil, na mesto, kome se on po prvi itd., knjižurica mnogim ni bila po všeči in nadelo se jej je po njegovem enojnosti in lastnem izražnji („Dan.“ 1859 l. 25) priime „zvezdoklatje in mlakopadje!“

— Vendar se je v tem oziru mnogo zboljšalo: učijo se lepo po slovénski cerkvižurici vsaj nektere bogoslovne vede, pišejo veroznanske knjige, občuje vže visoka duhovščina čedno po domače, in nadejati se smemo, da katoliški duhoven ostane olikanemu Slovcu tudi v prihodnje olikan voditelj.

Kedraga jarem je Nemirne duhove treba je miriti z obilnim in pristojnim delom, in v tem je jako pogodila Mohorjeva družba, izročivši eno najlepših svojih knjig v spisovanje dr. Rogaču, in tá je d): „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“. Po najboljših virih spisal dr. J. Rogač, duhoven ljubljanske škofije. Izdala družba sv. Mohora. Z dovoljenjem visokočastitega kerškega knezoškofijstva. Pervi del v Celovcu 1867 v véliki osmérki str. 460. Drugi del 1869 str. 448 (III. in IV. del doveršil

in prvi žbil prijatelj mu, župnik g. Matija Torkar). Natisnil J. Blaznik v Ljubljani. Za dokaz in vzgled Rogačeve slovenščine bodi iz te knjige v sedanji dobi tolikanj znamenito (9. marc. str. 350):

Češčenje sv. Cirila in Metodija.

„Kakor je gotovo, da je spoznanje samega sebe potrebno vsacemu človeku, kateri v nrvnosti in popolnosti napredovati hoče, takó je poznanje naroda neobhodna stvar za vsacega sina in domoljuba, kateri srečo in slavo svojega naroda razširiti in pomnožiti želi. Česar ne poznamo, tega tudi ne moremo ljubiti, ne k slavi privajati. Narod pa naj poznamo po poznanji njegovih velic in zaslužnih mož, v katerih ves narod pripoznava svoje cvete. Najslavniši možje pa so ti, s kterimi se ponaša sv. cerkev in vse človeštvo, in med ktere po vsi pravici spadajo aposteljni narodov, kakoršna sta Ciril in Metodij. Po poznanji njunih zaslug in z njunim pobožnim češčenjem ne priljubujemo le svojega rodú, ampak tudi cerkev, ktere sinova sta bila. Kako naj torej mi Slovenci sv. moža počastimo? Znano je, da veliko slovanskega ljudstva, čegar prednike sta bila sv. Ciril in Metodij v naročje sv. cerkve pripeljala, zdaj živi v pogubnih sponah razkolništva. Te tedaj zopet s sv. cerkvijo združiti je namen bratovščine sv. Cirila in Metodija. Vstanovili so jo med nami Slovenci nepozabljivi apostolski škof Anton Martin Slomšek v ta namen, da bi njeni udje ali bratje in sestre molili za zedinjenje razdeljenih v veri in cerkvi sploh, posebno pa za spreobrnitev vseh slovanskih narodov k edinosti katoliške cerkve. Ta bratovščina, l. 1852 od papeža Pija IX. poterjena, se vedno bolj širi ne le med Slovenci, ampak tudi po Moravskem in drugod. Zatorej naj bi slednji dan iz vseh slovenskih serc in ust se glasila bratovska molitev:

O Bog! kateri si nas po sv. bratih Cirilu in Metodiju k edinosti sv. vere poklical, dodeli, da se odločeni bratje in sestre naši zopet povernejo v naročje matere katoliške cerkve, da boče, kakor je v nebesih, tako tudi na zemlji, le en hlev in

en najviši Pastir. Tega te prosimo po neskončnem zasluženju Tvojega Božjega Sina, našega Gospoda Jezusa Kristusa, po prošnjah prečiste Device Marije, sv. Cirila in Metodija in vseh Tvojih ljubih svetnikov. Amen.

F.

Janez Bonač.

*

Zvezda ajajna si Ti, Janez dragi!
 Ki Te vzela je v mladosti smert.
 Cerkve, domovine up preblagi!
 Krije dans Te že mertvaški pert.
 Cerkev, kje imaš sedaj učenca,
 Ki bi te bolj ljubil, bolj častil?
 Ljudstvo, mladež, kje imaš miljenca,
 Ki bi te bolj varval, bolj učil?

In ti jokaš, draga mati Slava?
 Res osoda bije te hudó!
 Zopet sinek v tihem grobu spava,
 Ki te ljubil vselej je zvestó!
 Pa ne maraj; — luč se res je skrila,
 Al vgasnila čisto ni za nas:
 Sej cvetlice, ki jih je rodila,
 Še cvetejo tebi v divni kras.

Tako je pel, v Alojznici mu gojenec, Franjo Marn v žalostinki po geslu iz njegove pesmi: „Le kratka pot je, ki do groba pelje, — Ko kapljica na veji človek je; — Le naglo jenja svetno vse veselje — In mala hišica se nam odpre“ (Danic. 1864. l. 2.). „Britka zguba je s smertjo tega učenega, mladega rodoljuba spet zadela nas Slovence: 21. grudna jezdi k podružnici maševat čisto sam. Imel je posebno živega konjiča, in že ko ga je po sv. maši zasedal, je neki nagajal, in rekel mu je ranjki: „Meniš, da me ne boš nesel, pa me vender le boš!“ Čez dle časa pa ga najde neki voznik pod potom na pol mertvega. Ni se več zavedil, in popoldne o poli štirih se je ločila njegova blaga duša* — piše o njem prijatelj z Dolenskega v tistem listu; v naslednjem 3. pa verli Okiški z Dunaja: „Gotovo je nepričakovani prigodek z žalostjo zaslišal vsak domorodec. Ti, predraga Danica! si priča, kako vnet sin Slovenije je bil ranjki. Kako krasne poezije si prinašala iz njegove pevske žile, večidel pod znamnjem . . . n . . * . . n . . (Janez Bonač). Blagi pokojnik si je tudi še z drugimi spisi dobil zasluge, zapustil spomin v lepi knjigi, zaslučuje pa gotovo, da se mu spomin še bolj oživi, in zbirka njegovih lepih pesmic bi bila zala zvezda na obnebj našega slovstva.“

Rojen je bil Bonač Janez v Topolu, prijazni vasi Cirkniške fare 9. maja 1832; gimnazijo je obiskoval v Ljubljani, precej v začetku z najboljšim vspehom; tretjo latinsko šolo nastopivši je bil sprejet v Alojzijevišče, iz njega prestopil v bogoslovno semenišče, 26. jul. 1859 posvečen za mašnika, l. 1860—61 bil pristav ali prefekt v Alojznici, nato duhoven pomočnik v Žužemberku, kjer je umrl 21. dec. 1863.

Čverst in zmožen mladeneč je prav hvalno napredoval v vseh naukih vzlasti v slovenščini, ter v njej jel pesmice skladati vže v šolah gimnazijskih, svetu priobčeval pa v bogoslovnih, in to pod omenjenim znamenjem v Zg. Danici l. 1857, kjer se nahajajo v raznih oblikah, največ v sonetih in stancah, na pr.: Luč vere l. 1; Resnica 7; Lepši dom (na pokopališu) 9; Svetimu Jožefu 13; Presv. R. Telo 14; Pomlad 15; Prava omika 17; Noč-dan duha 18; Zvezdicam 22; Starček 36; Slovo matere 38; Odgovor Svetogorskemu 41; Previdnost Božja, Pravica Božja 42; Sveta Terezija 43; Nebeški Jeruzalem 45; Ljubim ranj-kim 46; Sveti Advent 48; Marija, Mati svete ljubezni 49; Marija naše zavetje 50. V razgled naj bode:

Prava omika.

Če više v zraku giblje se meglica,
Ki zemljo z miljeno roso napaja
In rajsko vnovič zlepša žalost gaja:
Debelši ji iz očes rosi solzica.

Če više nad zemljo prepeva tica,
De komaj bistro jo oko dohaja,
Bolj njena tožna pesem serca taja,
Bolj nam zbudi nje glas spomin poklica.

V posvetnim šumu serca čut zgubijo,
De rane dušne več jih ne bolijo;
Preblizo so zemlje, nam to pokaže.

Duha prostost človeštvo le olika;
Na tej le vidi se deržav omika,
Vsa druga mera grozno rada laže.

Zvezdicam.

Kdo vam olja lučce, ki ne gasne,
Tam v daljavi ljubljeno priliva?
Kdo vam kaže pota modrojasne?
S tamno kdo meglico vas zakriva?
Oh povejte mile zvezdice!

Oj gotovo, čedica blišeča,
Imaš grozno dobriga pastirja;
Tam pri tebi se nam veči sreča,
Se dežela lepši nam razširja.
K vam sercé me vleče zvezdice!

Še život me tù na zemlji veže,
Duhu brani tje do vas zleteti,
Oj, de njega prost že bil bi teže,
De nad vami mogel bi živeti;
To, le to doseči si želim!

De bi skoraj ure mi dotekle,
De bi jenjal skoraj čas terpljenja!
Takrat boste mi veselo rekle:
Pridi vživat boljšiga življenja!
O kako že zdaj se veselim!

Tam prelepe pesmi bomo peli,
In Očeta dobriga častili;
Večno večno bomo tam živeli,
Solz potoki bodo vsi vsahnili,
Le veselje večno zaljša raj!

Vse dopolnjene nam bodo želje
V sladkim miru ljube domovine,
Svitlih angelov nas truma pelje
Tje, kjer sreča nikdar več ne mine.
Tam cvete le sreča vekomaj!

Z milimi svojimi pesmicami se je berž vsem priljubil, in v „Odgovoru Svetogorskemu“, kateri ga je prilikoval danici na nebu, češ, na radost druge Danice bogorodnice razsijaš mične pesmi v Zg. Danici, spričuje ponižno, da navadno je v škodo, kar je preveč t. j. presilna hvala! — Vendar je marljivo pisal in popeval dalje, in v tečaju l. 1858 so natisnjene pesmice na pr.: Zvezdicam l. 1; Segorska dolina 2; Sveta vera 4; Varstvo čistosti, Marija! 9; Darilce Marii 10; Čednost 11; Solzica na prijatlov grob 19; Časa tek 21. — V zgleđ bodi:

Sveta vera.

Brez upa vedno vsaka zarja vzhaja;
 Serce je prazno, duha luč vgasuje,
 Očesa svit, lic cvetje obleduje;
 Života vek, moč dušna tud zahaja. —
 Zastonj pomlad cvete in v sredi gaja
 Radostno tičic truma preletuje;
 Serce molči — ne upa — ne zdihuje:
 Mir zgini! je, obup le ga navdaja!
 O revna stvar! solze so ti vsahnile,
 K' so préd britkosti ogenj ti gasile;
 Tolažba zadnja z njimi je minila.
 Obupnost le je tvoja tovaršica,
 Ki zgubil svitlo zvezdo si poklica:
 Gorjé! — oh zvezda Vere je vgasnila!

Čednost.

Studenčik mali rahlama šumljaje
 Med cvetjem vil se skoz livade zale,
 Vse rož'ce so pomlad ga obisk'vale,
 Si z valčki čist'mi radostno igraje.
 Obiskoval tud sam nar lepši kraje,
 Kjer sladke sapice so mu pihljale,
 Nar lepši viže tič'ce prepevale,
 V njegovi rosi svitli se kopaje.
 Al glej! brežički krasni se jezijo,
 Cvetličice ob strugici bledijo,
 In tičic čedica beži in plaka.
 O čednost! Deb' vodica tvoja mila
 Se nikdar in nikjer ne zamostila!
 Studenček tvoj stoječ je — mlaka!

„Gregor Kemperle, rojen v selški fari na Gorenskimi 5. sušca 1838, z nar lepšimi lastnostmi in darovi od Stvarnika obdarovan, je z izverstno učenostjo skorej v vsih vednostih vedno sklepal skerb za pravo pobožnost in posebno za nedolžnost in ponižnost, ki je podloga vse pobožnosti. Smel bi se pravi Alojzi sedanjiga časa in naših krajev imenovati. Bil je rastlika in cvetica ljubljanske mladenšnice, Alojzjeviša, kterimu bo tudi še po smerti v lepo čast. Umerl je — bogoslovec — za jetiko 19. vel. serpana 1858 v stari Loki, kamor se je bil prišel ozdrav-

ljat. Naj v miru počival!“ Tako piše v Dan. l. 18. k „Vencu“ na njegov grob nekdanji Alojznik M. Freljih Vitoški, in v l. 19 je čitati za „Žalostnico iz Loke“ J. Bonačeva „Solzica na prijatlov grob“, ktere poslednji dvé kitici se glasite:

Kot svečica stopi v plamenu se vsa,
In lampica, če preveč olja ima,
Umerje: tako je tebe, cvetka mila!
Gorečnost prevelika nam umorila,
Al najdel tam si srečnejši zavetje
Za cvetje.

Tam teče sladki vir ljubezni za té,
Ki zanj, le zanj daroval na zemlji si vse,
In ta ljubezen, ki čez grobe seže,
Nas tudi zdaj še, bratec, s tabo veže,
Nas veže na deželo lepo srečno
In večno!

Bila sta ranjka med seboj in tudi z menoj mila prijatelja, in to prijateljstvo do našega Alojzija verli Bonač iskreno spričuje v spomenici „Gregor Kemperle. Nekatere čertice iz njegovega življenja“. Natisnjena je ta spomenica najprej v Drobntnicah l. 1859 — 60 t. XX; potlej posebej v knjižici v Gradci, 1860. 8° str. 15; naposled v Zg. Danici l. 19 — 22. — Po nekem dostavku v l. 23 je J. Bonač v l. 24 — 26 dodal „Še nekoliko iz življenja Gregorja Kemperleta“, kjer proti koncu na pr. pravi: „Posebnosti ranjki ni nikjer ljubil, le v navadnih rečeh je bil zvest . . . Njegova nar veči moč v čednosti je izhajala iz skrivnosti vsakdanjiga življenja . . . Drugi studenec te moči pa je bil ta, da ni nikdar rekel, zdaj je zadostil! . . . Brez nehanja in z vso močjo je dalje hrepenel, in če bolj se je napajal s sladkostjo ljubezni božje, le bolj mu je bila sladka in le še bolj je hrepenelo po njeni lepoti njegovo serce. Iz tega se dá vse njegovo lepo ravnanje, vsa njegova ljubeznjivost razsoditi in po vrednosti ceniti. Res, zguba je velika, de ga več svojiga ne imenujemo, ali upati smemo, de nam bo Bog pa po njegovih prošnjah nadomestil, kar nam je po njem tukaj dati obetal. Naj bi njegov lepi izgled mnogo posnemavcov našel (med šolsko mladino, posebej mej Alojzniško, kateri se omenjena spomenica z vsemi dostavki vživo priporoča!), tako bo sad obilen, ki ga je v kratkim času na zemlji obrodil. Saj vemo, de nam ni življenja ceniti po številu let, ampak po dobrih delih. Posnemajmo ga in bodimo prepričani, de ni nobena reč ali stvar predraga, s katero si Boga in nebesa kupiti zamoremo“.

V taki lahki in gladki slovenščini je spisal J. B. vže v semenišču (cf. Dan. 1864 str. 13.) molitvine bukvice „Iskrice“, ter pod tem naslovom priobčeval kratke, času primerne sostavke v Zg. Dan. l. 1859 — 60. — Njegova je tudi slovenska čestitka, katero je po duhovščini preč. g. dr. Jerneju Vidmarju o slovesni vpeljavi na prestol ško-

fije Ljubljanske 1. mal. serp. 1860 poklonila „Vesela Domovina“ v L. pesmi: „Po tihim morji čolnič gladko plava, — Vihar miruje in valovi spe; ... Dan, ki je Rimu dal svet'ga Očeta — Ljubljani srečni Tebe škofa da i. t. d.“ — L. 1861 je v Dan. l. 1 po vpraševanji: „Je mar že dan? Al kaj se tako sveti? — Prav čudna se mi ta svetloba zdi — In kaj ta šum? Je jelo mar germeti? — Se vsaj v potresu zemlja ne šibi!“ — zložil pesmico „Pogled v novo leto“, kjer v mračnih nevihtah gleda Avstrijo, Cerkev in Slovenijo, a naposled potolažen obéta:

Po jasnim zraku se kraljevo zibal,
Prot večnim' Solncu prosto bode dvigal
Se orel. O veseli, srečni dan!
Po mirnim morji plavala bo Barka
In veselila Solnčniga se žarka,
Ker grozni šum valovja bo razgnán.
In Slavi nova slava bo zorela:
De zvestih le sinov bi kaj imela!

Sam dobrovoljen pesnik slovenski čislal je jako dobrovoljnega slovenskega skladatelja ter počislal velike njegove zasluge v žalostinki „Na grob slavnemu Gregorju Riharju“, kjer (Zg. Dan. 1863 str. 172) po začetku: „Kaj Evertpa, kaj se odteguješ — Mil'mu krogu ljubljenih sestric? — De se z njimi nič več ne raduješ, — Solzo vidim v cvetju tvojih lic!“ .. vmes poje:

Kličem ga zastoj, poglej Gregorja!
(Saj je vender dober sluh imel)
Po Slovenskim vsim in tje do morja
Z njim in s petjem svojim je slovel;
Zdaj pa ni — in nikdar več ne bo ga,
Šel za zmeraj ljubljani je Gropa —
Z mano narod ves ga pogrešuje
In žaluje.

Šel si, Dragi! glej in le solzico
Za slovo v spomin Ti dati vem,
V sereu pa zadobil si pravico,
De pozabit' nikdar Te ne smem.
Al ne sama, — vsak prijatelj petja
Iše v slave venc Ti lep'ga cvetja;
Naj Ti bo nad časnih zvezd višavo
V večno slavo! ..

„Svete nebesa, naša domovina“ — zovejo se molitvene bukvice katoliškega kristjana v vseh okoliščinah in potrebah življenja, ktere je spisal Janez Bonač menda vže l. 1862, in se 4. natisa 1874. 12° str. 380 dobivajo v založbi Ničmanovi. — L. 1861 je v Dan. l. 8 o novi hvalevredni bratovščini za vedno češčenje presv. Rešnjega Telesa naznanil „Lepe darila revnim cerkvam“; poznej pa njenim družnikom in sploh pobožnim katoličanom iz francoskega spisal sprelepo knjižico: „Vedno češenje sv. R. Telesa in lepšanje revnih cerkva“ — franc: O. J. K. Boone r. J. Poslov. J. B. v Ljubljani 1863. 8°. 561.

— Bil je ranjki sam goreč čestitelj Najsvetejše Skrivnosti, in v dokaz naj se postavi tudi tukaj — nekako mu na grob in v zastavo srečnega prihodnjega vstajenja — njegova lastna v Danic. 1857 l. 14 priobčena pobožna čestitka — umetna kazalnica:

Večni
Križa bliš!
 Srečni
 Ti deliš
 Nam nebeški mir!
 Al' s Teboj še ni končano,
 Kar človeštvu Bog storit' želi,
 In umerljivim nam spoznati ni še dano,
 Jezusa dobrota **VEČNA** kaj za nas stori!
 O brezkončna si **LJUBEZEN** naš'ga Odrešenika,
 Kdo ne bo Te ljubil, **BOŽJA** hrana, sercam slast!
 V Tvoji velikost' omaga moč jezika;
 Vender daš se sercam grešnim v last!
 Čudi zemlja se presrečna
 Poj nebeški kor:
 Sveto,
 Sveto,
 Jagnje! —
 Trojno - večni,
 Edino - srečni! —
JEZUSI
 Ljubi
 Duš Pastir!
 O nikar nas ne pogubi!
 Daj doseč' nam večni mir!
 Serca pojte, povikšujte! vse naj ga časti!
TUKAJ V SVETEM ZAKRAMENTU, KI ZA NAS ŽIVI!
 ..n...*...n..

G.

Matevž Lotrič.

Oh srečna tista duša,
 Ki čisto vest ima,
 Veselo svet zapuša,
 K Očetu se poda.

Ant. M. Slomšek.

S to glasilko na čelu priobčuje Rodoljub Podratitovski v Zg. Dan. 1864 l. 32 — 34 pod naslovom: **Matevž Lotrič**, semeniški duhovnik in bogoslovec IV. leta ljubljanske škofije — čertice iz njegovega življenja, kjer piše prav lepo pa resnično tudi na pr.: „Zasijala je bila pred malo leti iz naše Selške doline zvezdica, ki je mično in milo sijala na obzorji slovenske domovine, na krog in krog razsipaje bliščeče žarke, — al v naj lepšem svitu obledela je ona zvez-

dica, ter zatonila k Božji milosti: Gregor Kemperle bilo je njeno ime! — Žalno so rosile iz mnogo mnogo oči svitle kapljice na prezgodnji grob rajnega rojaka Kemperle-ta, — pa glej! iz doline, z vročimi solzami porošene, kalila je že mlada cvetka, ki je bila slovenski domovini novi ponos. Sprelepo racvitala se je ona, sladki duh širil se je na daljavo krog nje, nastavila je bila ravnokar sreberno perjiče in zlati cvet: Matevž Lotrič se je zvala ta cvetka. Pa, oj grenke, nemile osode! Ko stala je ravno ta naša cvetlica v najkrasnejšem svojem cvetju, zabrije strupeno — merzel sever, ter jo nemilo omami s svojo ledeno slano . . . bliskoma zamahne, in krasna naša cvetka se zgrudi v zemlje prah, iz ktere je bila pognala . . . Ranji Matevž Lotrič rodil se je dné 17. sept. 1840 v Železnikih od revnih žebljarskih staršev . . . V višjih šolah, da se Bogu in ljudem usmili, se radi dijaki spridijo; zlasti zalim fantom je mestni zrak velikokrat več ko strupen. Tudi napuh in gizdost takrat rada terkata na vrata mladih serc, zlasti tudi bistrih možgan; — al Matevž je razumel veroznanstvo, ki se ga je učil iz korenine in ne samo po verbi in je stal v ponižnosti in priprostosti svoji terden ko sinji rob . . . Doveršitev osme latinske šole in volitev prihodnjega stanu dela marsikakemu dijaku sive lase. Ni se jim tudi čuditi; zakaj takrat stojijo mladenči na razpotju, ki jih ima voditi ali v srečo ali v nesrečo; — ali v prijetno življenje, ali, Bog hotel, da tudi marsikakega ne v prezgodnjo smert. Ranji Matevž je skoz vse šole hrepenel po trenutku, ki ga bo peljal poleg šenklavške cerkve v dom, nad ktereга vhodom stoji zapisano z zlatimi čerkami: „Virtuti et Musis“. — Včakal je zaželenega časa, in brez pomislika postal bogoslovec, v l. 1864 iz III. semeniškega tečaja mašnik 1. avg., v stolni cerkvi ljubljanski opravil 7. avg. vpervič nekervavo daritev nove zaveze, . . . potem pridigoval in pomagal duhovnom doma in drugod, hudo obolel, ter po 12dnevni bolezni za vročino umerl doma v Železnikih 15. oktobra, in 17. dné bil slovesno pokopan (Dan. str. 544.). — V bogoslovji je verlo napredoval v učenosti in pravi modrosti. Posebno pesniški duh se mu je bil razcvetel. Pesmice plesti mu je bila igrača, in zelo žal mi je, da ga nisem večkrat za kako lepo pesem nadlegoval. Morebiti se nahaja še kje kaki njegov izdelek v rokopisu, zlasti ker je bil pokojnik tudi vrednik semeniškega pisanega časnika „Lipa“ za domače vaje. — Pesme: Novoletna; mladi mornar; o obletnici v. č. gosp. zlatomašnika Bl. Kersnika, in dva odstavka k pesmi: „Zapojte jeziki“ (Sv. pesme, IV bukvice, str. 57.) hranujem jest v rokopisu. „Novoletno“ bom izročil „Danici“, iz ktere bodo bravci naj bolje spoznali, kaki duh je rajnega navdajal“. —

M. Lotrič jel je popevati po Danici, kjer se 1860 l. 6 str. 52 nahaja prva njegova pesmica „Veliki petek“ (Bog, človeškiga rešenja cena, — Kri presveto toči, križ že vstaja itd.), in l. 13 str. 108 „Preč. gosp.

Blažu Kersniku, bivšemu fajmoštru v Železnikah, za veselo petdesetletnico ali drugo novo mašo 24. rožnika 1860^a (Stoletja pol že v večnost se je zlilo, — Kar serčna ladija je šla od kraja.); 1861 l. 3 str. 22. 23 „Venec na grob preblagiga součenca Lorenca Oblaka osmošolca“ (Pod belim krilom spava zdaj narava, — Pomladi čaka, da bi jo zbudila.), in l. 12 stran 96 „Venček v spomin predragiga součenca Janeza Ahačica osmošolca“ (Prišla je pomlad, ptica je zapela, — Gomila pa solzé prijatlov pije.); 1862 l. 24 str. 194 „Solzica nepozabljivemu bivšemu součencu Ožbaldu Turku“ (Prašam starše, kje je sinek vaš? — Vas tovarše, kje je bratec naš? — V solzah grob mi kažejo, — Ga truhnobi dali smo. — Zato teko grenke solzé, — Zato žaluje nam sercé itd.), l. 28 str. 225 „O stoletnici rojstva ali začetka fare Zaliloške“ (Glej, stala med drevjem je cerkva bela, — Kraljice nebeške samotni je stan.), in l. 26 str. 291 „Spominek nepozabljivemu součencu Ludoviku Doliniku“ (Si umerl ob zimi brezcvetlični, — Kdo ti, Ludovik! bo venec vil? itd.). — L. 1863 hoteli smo Slovenci obhajati z brati svojimi tisučnico slovensko, in v ta namen ogovorim ljubljenega svojega nekdanjega učenca, naj z ozirom na L. Klinarjev „Klic od Balkana“ v Dan. 1861 l. 11 str. 88 zloži nekak odmev. Dobri Matevž mi prinese za „Zlati Vek“ l. 1863 prekrasno spomenico, ktera bode v prihodnje dvakrat pomenljiva, ker jo je 6. jul. t. l. v Rimu pred Leonom XIII. v slavni akademiji govoril rojak mu g. A. Koblar, in ktera naj se tudi iz tega vzroka ranjkemu na čast ponatisne iz Zlat. Veka str. 243 v Jezičniku l. 1881.

Triglav Balkanu.

Pridi, pridi, črna megla!
Pa zakrij mi sive glave,
Bom prelival solze grenke,
Jih prilival valom Save.

Le prinesi grom doneči
Strel ognjenih hitre žare,
Stresaj, vdarjaj mi Balkana,
Vari Serbe in Bolgare.

Sem pošiljal hčerko¹⁾ berzo,
Opominjal ga dolžnosti;
Naj varuje sine Slave
Zmote krive, posilnosti.

Hčerka solzna se vračala,
Glase žalostne nosila:
Da Bolgare, Serbe tlači
Kriva vera, turška sila.

Stresaj, vdarjaj mi Balkana,
Naj pogleda tri pečine,
Ki jih dvigam prisegaje
Varujoč slovenske sine.

Varha naji je postavil
Stvarnik ob bregovih Save,
Naj posavskim prebivavcem
Bran'va vero in zastave.

Prisegaje sva germela:
„Stvarnik, Bitje trojedino!
Zvesto bova jim branila
Sveto vero in lastnino!“

Glas privabi rod slovanski,
Mati skerbna ga izročila. —
Al te, Balkan! ni ganila
Prošnja mila, solza vroča? —

Je ganila hčerko mojo,
Slavi da je obljubila:
Bom sinovom tvojim žejo
Z zdravo vodico gasila.

¹⁾ Savo.

Je ganila pišev silo,
Vetrič bo hladil jim čelo;
Je ganila ptičic trumo,
Da bo pela jim veselo.

Je ganila serd oblakov,
Da ne vžiga koč jim strela,
Da nevarnost vseh strahovi
Zapustili so jim sela.

Je ganila Romo sveto,
Da Gospodu jih je vmila,
Da z nebeškim ukom sine
Ji pokorne je dojila.

Tebe, Balkan izdajavec!
Tebe sam'ga nič ne gane,
Ti, nezvesti, vedno seknaš,
Vedno jim ponavljaš rane!

Ti izdajaš jih neveri,
Terdi mačehi nezvesti,
Pa jih tergaš iz naročja
Svetega Duha nevesti.

Stvarnik, Bitje trojedino!
Čul prisego si Balkana;
Pa nezvest prisegi svoji
Glej! odvrta ti Slovana.

Vse, kar stvaril si, Te moli,
Vse povelja Tvoje čnje; —
Balkan sam Te je pozabil,
Vsaka stvar se mu huduje:

Mi je rekla Sava hitra,
Da združila bo sestrice,
Pa spodbijala podnožje
Bo sovražniku resnice.

Obljubili so oblaki,
Da ga strela bode bila,
Da verhove mu nezveste
V prah minljivi bo zdrobila.

Prah vetrovi bodo nesli
V černo morje, v globočine. —
Reci Stvarnik, naj zgodi se,
Da otmeš slovanske sine!

Daj jih zopet Romi sveti,
Dolgo, dolgo po njih plaka, —
V nji že dolgo brat slovenski
Jih s poljubom serčnim čaka.

M. Lotrič.

L. 1864 se v Danici opisuje ranjkega prerana smert, in l. 35 brati je iz zapuščine pesmica: „Novo leto“ (Spet se leto je vtopilo, — V večnosti strašno morje itd.). — V Novicah pa je tisto leto str. 359 l. 44 čitati njegova „Mladi mornar“. — Kakor v Dan. l. 1864 Rodoljub Podratitovski t. j. Josip Levičnik, tako je l. 1865 l. 2 str. 13. 14 ljubljenu Matevžu sprelepo spomenčico postavil misijonar J. Trobec v vezani in nevezani besedi, in str. 46 se nahaja misijonarjem — mornarjem v Ameriko pisana Lotričeva: „Večerni pogovor“ (Zakaj zapušaš, luna ti nezvesta! — Zvezdice male, v nočéh nevarnih? itd.), in l. 13 str. 103 po nemškem priravnana „Češena Marija!“ (Preserčno pozdravlja Te zemeljski krog, — Marija! si milosti polna, itd.). — V Novicah l. 1865 je tiskana junaška njegova: „Na straži“ (Kam se skrivaš, blede luna? — Krati straže tužno delo, — Ljubim luči svetlost belo — Mar mi skrivat' češ beguna? — itd.). Slovenske Večernice družbe sv. Mohora l. 1865 zv. XII str. 78 pa so donesle M. Lotričevo: „Misijonarjem v spomin“ (Bog nas kliče v daljne daljne kraje; — Starši! dajte svojih serc mu polovico itd.). — In Drobčinice l. 1869 letnik XX imajo še dve pesmici, razglasil po njegovi smerti Josip Levičnik, in sicer po nemški zložena str. 308 — 9: „Marija“, in izvirna str. 314: „Na blejskem jezeru“. —

„Rad je vsajal ranji Matevž svojim pred njim umerlim součencem na grob cveteče šopke v podobah ginljivih pesemskih nadgrobnic; naj bo

toraj s temi versticami postavljen mali spominček na prezgodnjo mogilo nepozabljivega mi pobratima“, piše v Dan. Podratitovski, in iz istega vzroka v dokaz, da na Slovenskem še živé, ki ga ljubijo, bodi tu ponatisnjena M. Lotričeva:

Mladi mornar.

Mornar:

Ljuba ptica! kje si bila?
Kje si sladko roso pila?
Kje majala vejice?
Pela sladke pesmice?

Koljko gor si preletela?
V koljkem času si dospela
Sèm do morja grenkega,
Kraja mi sovražnega?

Za deveto tam višino
Al si vidila dolino,
V sredi nje pa mirno vas?
Tam še čaka zlat me čas.

Tam so mati me zibali;
Tam s tovarši se igrali;
Tam sem prvo pesem pel,
Tam le kdaj še bom vesel!

Ptica:

Za deveto tam višino
Res sem vidila dolino,
V sredi nje pa mirno vas:
Tamkaj čuli moj so glas.

Tam sem vejice majala,
Rdeče cvetje osipala —
Tje nazaj še bom prišla,
Naj tud' jez bom tam domá.

K hišici sem spat hodila,
Noter mati je molila
Za mornarja mladega,
Sina ji preljubega.

Sestra jest' mi je dajala,
Jez pa s petjem ji plač'vala.
Naj tud' teb' vmirim serce:
Ki te ljub'jo, še živé!

H.

Leon Engelman Nožarjev.

*

Razširjala je pomlad divnost svojo,
Razlegal se nebeške slave glas,
Ker aleluje don je dušo mojo
Povzdigal nad rumene zore kras.
In — segel spet sem v desnico tvojo,
Predragi! v tvojo — več te ni pri nas! —
Pomladi dvojne žarki so sijali,
In dvojni glasi srcu slast dajali!

Na mlado cvetje drage domovine
Upirala sva radostna oči,
Zidati svitile gledala grajšine
Na ravnem polji zlatih kdaj nam dni —
Krog njih, na premlajene nam ledine
Kak blagoslov bogat nebo rosí:
Tam — djala sva — se blago dá živeti,
Po njih ne jenja srce hrepeneti.

Na reve sva sedanje pozabila,
 Ki naji stiskajo in mili dom,
 Verige trde nagloma drobila,
 Kot suhi les viharjev močnih lom;
 Presvitla luč je žarke nama lila:
 Kdo vé, za njo da brž privriska grom?
 Kar sladki upi urno so zidali,
 Kdo vé, alj bojo boljši dnevi dali?

Naprej veslam, v daljave duh me vodi,
 Še vabi stavljen v domišlji svet —
 Alj kod, prijatelj, ladja tvoja hodi,
 Ki hotel z mano trgati si cvet?
 Sovražni, zapeljivi, ostri prodi,
 Končali vožnjo stè najlepših let!
 Rosi oko naj v tamne globočine,
 Za tabo gledam v jasne visočine.

Tedaj počiva, pridno djanje tvoje,
 Miruje um! — Samoten jaz stojim,
 Zaprtega te v grobu pesem poje;
 Da v grobu si? — Alj čujem, ali spim?
 Da sklenil mlado si življenje svoje?
 Dà! sklenil si — Bogú te izročim,
 Mileje solnce naj te tam obsije, —
 Zavetje sprejme lepše domačije!

*

Tako ljubeznjivo poje nekdanjemu součencu v imenu dijakov Ljubljanske gimnazije blagi Okiški v nadgrobnici „Spominek na prijateljov grob“ v Novic. 1862 l. 26, kjer iz Novega mesta 20. rožnika smert domoljubnega mladenča naznanuje Šmarski tako-le: „Britka zguba je zadela v sredo večer novomeške dijake in nam vsekala rane krvave v domoljubne srca. — Tista nemila žena, ki je pokosila pred kratkim vrlega našega rojaka Vijanskega, vzela nam je tudi nadepolnega sodijaka L. Engelmana, ki se je v svojih spisih imenoval „Nožarjev“. Da je bil rajnji priden delavec na polji narodnega slovstva, spričujejo nam mnogi lepi spisi, ktere nahajamo v raznih slovenskih časnikih. Mnogo blaga pa v vezani in nevezani besedi je še v rokopisu, ki je pri sl. vodstvu tukajšne gimnazije začasno shranjeno. Milo je donela pri pokopu iz čistih grl naših pevcev pesmica: „Jamica tiha“. . . . Strohnele bodo sicer tvoje kosti, o tovarš, al nam ne bo zginil iz srca blagi tvoj spomin!“

Bil pa je Engelman Leo rojen v Kranju 17. febr. l. 1841, v latinskih šolah do VI. razreda v Ljubljani, v viših v Novomestu, kjer je umerl vže 18. junija 1862.

Pričel je javno pisariti l. 1858 v Zg. Danici, kjer je pobožni mladenec v l. 16 v spisku „Ozir po Ljubljani, posebnov drevoredu, o angelskim zvonjenji“ potožil o reči, o kateri je razvado omilovaje pisal tudi dobri mu pobratim A. Umek, kako naj bi krona kranjske dežele, po kateri se ravnaajo, kakor prebivavci po uri v zvoniku, vse mesta

in vasi, v lep izgled bila vsem. — L. 1859 št. 5 kaže v basni „Mladeneč in vrag“, kako da pri modrem učencu celó satan nič ne opravi, z naukom: Mladost, ki te móti pohlepnost do posvetnih veselíc, posnemaj v tej basni stanovitnega mladenčá! — L. 16 str. 128 pa je brati Nožarjeva prva pesmica:

O koncu šolskiga leta.

Pa spet je ura šolskih ved odbila,
Prenehal teči vir je učenosti,
Ki nam rosil na pota je modrosti:
Oddiha sladka doba nastopila!

O de bi vedno nas modrost vodila,
Ko nabiraje zdaj domá cvetlice
Hladili bomo vroče si glavice,
De z bogoljubjem nas bi napolnila!

Končano v šestih dneh je blo stvarjenje,
In sedmi dan je čas bil praznovanja;
Podobno temu učencov je življenje:

Versté med letam dnevi se njih djanja,
Nazadnje pa, ko neha spet učenje,
Nastopi mili čas jim počivanja!

L. 1860 št. 13 je ponatisnjena pervikrat (drugikrat l. 1864 št. 13 str. 100) po nemški poslovenjena „Marija cvetica“ (Es blüht der Blumen eine), in št. 24 str. 169 „Preč. g. Blažetu Blazniku, fajmoštru v Naklem nad Kranjem, o slovesni drugi novi maši 23. kimovca“ (Častita starosti je siva glava, — Ki v nogradu Gospodovim se trudi itd.), in št. 26 str. 214 pa „V spomin za apostoljski Sedež in katoliško Cerkev v četi sv. Očeta Padlim Junakam 1860“ (Pevci! poj junakam pesem milo, — Brenkni v liro vbrano svojih strun, — De ime se hrabrih bo slovilo; — Vsmertil jih hinavski je gerduv itd.). — V Novic. l. 1860 pa je brati njegova, otožnica „Domóčutstvo“ (Tiha luna jasno sije, — Duh moj misli na svoj dom itd.).

V Dan. l. 1859 št. 18 je spletel součenec A. U. Okiški sonetni venec „Pozdrav Zvezdi na Morji“ (Ave Maris Stella) in l. 1860 št. 3 E. J. K. (Emanuel Jožef Kovačič gl. Jezičnik XV) za „Sedanjo Dobo“ (Vivat Pius Nonnus), in po teh dveh zložil je L. E. Nožarjev l. 1861 št. 21 „Pozdrav Milosti Polni“, kteremu spevu je

Vencov vir:

Adamu je obljubljen bil Mesija,
Vsa zemlja je željno po njem zdihvala,
Enako ga Marija pričakvala;
Glej, angel ravno Nji pozdrav razvija:

Raduj se, polna milosti Marija!
Al v to si Ti pohlevna vsa se vdala,
Ter mati si nar Viksiga postala,
In sterta bla peklà je oblastnija.

Ak zvon nas na pozdrav Tvoj opomnuje,
Pobožno Te kristjan povelečuje:
Lej solz zjasnila temne si nižave.

Enak kot so Ti vbrane harmonije,
Naj glas se mojih strun Ti v čast razvije,
Al slab je, plesti venec Tvoje slave!

„Gospodove pota so čudne“, povest 8° str. 120, ki jo je poslovenil ranjki učenec L. Engelman, je ravnokar (1862) prišla na svitlo, in je zares silo mična in ginljiva za mladost, zraven tega pa tudi vsa tolažljiva za take, ki so v velikih britkosti in si ne morejo pomagati. K temu pristavlja Dan. str. 177 nekatere popravke, ter pravi: „Zaupljivo bo z njimi mladi bravec v zaupanji na previdnost Božjo močno poterjen.“ — L. 35 str. 281. 282 ima iz zapuščine ranjc. učenca Engelmana Nožarjevega štiri pesmice: „Štirje letni časi“ (I. Pomlad. II. Poletje. III. Jesen. IV. Zima.) z opazko: „Imamo še več ličnih poezij od tega verliga, nam le pre zgodaj vzetiga slovenskiga mladenča, ki bo Danica sem ter tje katero razglasila. Od njega naj se uči naša mladina, kako se da prelepo, pa vselej pošteno in nedolžno spevati.“ —

L. 1863 nahaja se potem v Danici št. 7 str. 56 njegova „Luna“ (Je v pozni noči — Luna polna sije itd.) in št. 9 str. 72 „Sonet“ (Smereka, kolikor je visokeja, — Krepkeje se viharji moči brani itd.).

L. 1864 št. 13 pesem: „Marija cvetica“; št. 24 „Nebeški cvét“, „Zdražena slast“; št. 25 „Zvečer pred viharjem“; št. 28 „Sužnost“ pa „Prostost“; in l. 1865 št. 13 str. 103 poslednja meni znana Nožarjeva, ki se tako lepo vjema z Okiškega nadgrobnico, namreč:

Velikonočna.

Zmage petje naj naznanja:
 Duš sovražnik je končan!
 Svitla zarja je zjutranja
 Naznanila sreče dan.

Slava, slava naj odmeva
 Našemu Zveličarju,
 Naj veselo se prepeva:
 Aleluja Jagnjetu!

Zmagal smerti je vezila,
 Temne dvome vse razdjal;
 Domačija odklenila
 Se nebeških je blišav!
 Slava, slava itd.

Poj hvaležno rod človeški!
 Steri greha vsak okov;
 Izveličar tvoj nebeški
 Je častit od smerti vstal!
 Slava, slava itd.

I.

France Svetličič.

*

Pastir Gospodov zvest in neutrudljivi,
Sin blag Slovenije bil dan svoj živi,
Marsktero pesmico si pel ji milo.

*

Blagi ta pesnik — France Svetličič — se je rodil v Spodnji Idriji 2. aprila 1814, v prvih šolah učil se pridno v Idriji, v latinskih in bogoslovnih v Ljubljani, slovenščine l. 1837 pri prof. Fr. Metelku; posvečen za mašnika l. 1839 je služil najprej za kaplana v Rovtah do l. 1843, v Cirknici do 1846, na Verhniki do 1856, za župnika v Sorici do 1863, v Godoviču do 1878; v pokoju bival nekoliko na Razdertem, potem v Ljubljani, kjer je umerl 22. februarija 1881 ter pri sv. Krištofu bil pokopan sv. Matija dan.

Priobčevati je svoje pesmice ranjki jel l. 1846 v Novicah, kjer ste prvi dve „Življenja namen“ pa „Najdena domovina“ (Po stezi v dolino popotnik hiti, — Po hoji se vidi, de se mu mudí . .) brati l. 20, tretja — sonet — „V spomin slovenskiga junaka“ (Bog z nami! ko požene, Ravbar pravi . .) pa l. 38 z znamenjem — č. Sonet prvi, dasi ponatisnjen v Cvetn. slov. slovesn. str. 84, naj kaže se tudi tukaj:

Življenja namen.

Življenje naše, bratje! je oranje;
Začetik, ko se pameti zavemo,
In konec, ko drevo pustišči, gremo
Se vleč, in nas obide smertno spanje.

Življenje naše, bratje! je sejanje,
Pri katerim se poléniti ne smemo,
Ker čas po bliskovo hití, in vemo,
De, kdor je len ob setvi, malo žanje.

Poklic naš nam odločena je njiva,
Noči so brazde in razori dnevi,
In zerna zabranane naše dela.

Perst razdrobljena, ktera jih pokriva,
Bo dala kal in rast tud' prazni plevi;
Nje slama pa bo klas snetiv imela.

V naslednjem tečaju 1847 so v Novicah prišli na svetlo l. 12 sonet „Življenje“ (Potoku kamne omeči mahovje . .); l. 19 balada „Erazem Ravbar“ (Karkoli je déklic Planina rodila, — Nobena ni lepši od Mete cvetela . .)

po Valvazorju XL 14; l. 23 sonet „Vprašanje“ (Po suhim prudu kupec
milo gleda . .); l. 38 romanca „Alenka“ (Zakaj gor na hribcu, kjer vetrice pihljá, —
In bister studenic spod skale vervrá . .); in l. 41 po Prešernovi „Nova pisa-
rija“ zloženi sonet (v. Cvetn. slov. slovesn. str. 85):

Zabavljica.

Sonetov, praviš mi, ne poj nikari,
Zdravice vodopivcam so preslane,
Gazele ženskím vnemajo možgane,
Seršenov mi ne draži, Bog obvari!

Romanc ne bodo poslušali stari,
In zabavljice so le malo brane,
Balada tvoja me kar nič ne gane,
In glose — te so malovredni dari.

Kaj zlodja moram péti, pa me uči,
De bo prijetno tvoji umni buči,
Junaške, elegije alj pravljice?

Teh ne; ampak natanjko mi popiši:
Kak iz kletí preganjajo se miši, —
In bodem djál, de modre si glavice.

Leta 1848 so donesle Novice l. 47 sonet njegov „Moj svèt“
(Prijatel ljubi! brez britkost življenje — Resnica je, kar pravim — nima cene . .);
l. 1849 št. 14 sonet „Dekletam“ (Lepo je viditi kak v travi veli . .),
št. 20 sonet „Zvest prijatelj zdravilo življenja“ (Kot rúdar perve
dni brez luči v jami . .), ponatisnjen v Slov. Ber. za VIII. gimn. razr. 1881
str. 91. 92; in št. 46 sonet:

Zdihljeji.

Če čuti žalost mlada pasterica,
Ko vidi, de na rosnih tleh vsa vela,
Ki včeraj med sestrami je cvetela,
Leži po noči zlomljena cvetlica;

In če zalje ji okó solzica,
Ko ne zagleda kaplje, kjer mezela
Spod senčniga germovja, in šumela
Po belim pesku, hladna je vodica:

Kdo bode meni branil žalovati,
Ko vidim, de v košatih hrastov senci,
Ne vém zakaj — suši se lipa zala;

Ko slišim, de tihota je postala,
Kjer pesme so prepévali Slovenci,
De jih je bla vesela Slava mati?

Vže l. 1847 je pisal dr. J. Bleiweis gospodu Svetličiču po nemški
hvalo za poslane pesmice, češ, so mi jako vgodne, gladko tekó, brez iz-

pahovanja glasnikov ali zlogov, kar vsaki pesmi jemlje lepoto in je večkrat znamnje prevelike hitrosti; Vi ste res pesnik, in nedvomno pridobite si občno priznavanje itd. — L. 1852 pa mu je pisal slovenski: „Visoko častiti Gospod! Stokrat sim že mislil Vam dopisati in Vas prositi, da bi mi za Novice včasih kakošno pesmico poslati blagovolili; to prošnjo pa sedaj toliko bolj ponovim, ker bojo letos dvakrat izhajoče Novice lože tudi z lepoznanstvom se pečale. Jeli pa veste, za kaj Vas za to nadležjem? Zato — ker imajo Vaše pesmi tako ceno in so tako čislane od bravcov, da Vas zamoremo zavolj pesniškiga zapopadka in vnanje oblike Vaših pesem v prvo versto slovenskih pesnikov staviti. Tako gladko Vam teče beseda brez vse sile, brez vsiga napenjanja, da malokterimu tako Ponavljajoč prošnjo se Vam lepo priporočim in vedno sim Vam verni prijatelj Dr. J. Bleiweis.“ —

Novice l. 1852 prinesó res vže v l. 3 z navadnim znakom — č Fr. Svetličičevo pesmico „Minljivost“ (Ko spred pene pena zgine — Ura uri se ugane . .), ponatisnjeno v Cvetn. slov. slovesn. str. 34; l. 14 „Tolažba po zimi“ (Kaj umira ti veselje? — Kaj te v žalost mi topi? . .), v Cvetn. II. str. 95, in l. 20 sonet „Življenje“ (Stojé pri morji gledal sim valove, — Ki težko ladjo kakor list so gnali . .).

L. 1853 imajo Novice njegovih pesmic spet troje, in sicer v l. 48 „O pomladi“ (Minul je zmerzovanja čas, — Topleji solnce greje nas . .); l. 53 zabavljica „Oném“ (Kmet vseje na njivo zarano pšenico, — Vsejana požene. Bom polnil mošnjico . .), in l. 64 naslednji sonet:

Mladenčem.

Kdor nekaj časa v zlato solnce gleda,
Ko misli se za mračne gore skriti
In za gorami v morje utopiti,
V katero gré iskat ga zvezdic čeda;

Izvé, da se navzamejo pogleda
Oči njegove tak, da razločiti
Ne more, kar pozneje če dobíti,
Ker nekaka tema mu vse zaseda:

Tak tudi oslepi, kdor ogleduje
Deklet nedolžnih, bistrookih lica,
Enake njej, ki je cvetlic kraljica;

Ne na očéh, nad katerimi ne čuje,
Ampak na pameti, ki jo premaga
Ogled, da otemni nje luč predraga.

V Novicah 1855 brati ste s celim podpisom Fr. Svetličič l. 7 „Ob vojski“ in l. 68 „Mornár“, sonet, v katerem spet lepo opéva svoje po nasprotni sapi razburjeno življenje. Krasna je vlasti prva in vzvišena:

Ob vojski.

Stvarnik zemlje in nebes, vojskni trum Gospod! ti čuješ
Nad kardeli solnc bleščečih ino nad kresničico;
Ti, pred katerim hribi se tresejo, ak se huduješ,
Ne zaverzi naših prošenj, v Tebe, Oče! kličemo.

Glej! kervi so site tla, žitne polja so pustote,
Terdne mesta so posute, kamor vojska gane se,
In za njo gredé mori glad in kuga, da samote
So vasi in tergi, v katerih pred ljudi se terlo je.

Hiti toraj nas otet, in z močjo desnice Svoje
Ukrotit prederzne sile, ki po bojih hrepené.
Daj nam zopet ljubi mir, in v zavetji brambé Tvoje
Te hvalili bomo vsak dan, dokler bije v nas sercé!

Leta 1857 nahaja se v njih l. 11 prilična „Čudno jezero“ (V deželi daljni, kjer izhaja — Rumeno solnce zad gore . .), ponatisnjena v Cvetn. slov. slovesn. str. 104 — 5, in l. 65 enaka „Zgubljena zvezda“ (Otrok z nočjo sem hodil v travo — Sedet in gledat na zvezde . .). — To leto je zložil tudi prelepo „Valentinu Vodniku v spomin“ (Gledal je mladeneč verno z polja revnega v goré . .), natisnjeno l. 1859 v Vodnikovem Spomeniku (Vodnik-Album) str. 218, v živo in na lahko, prav po Prešernovo, da tudi po tej spomenici bo živel v vek iz veka, — domovine naše kras, — Mojster pevcov, dokler koli stal Slovenski bo Parnas.

Kakor nekdanj Bleiweis za Novice, tako je l. 1859 blagi Janežič priserčno vabil Svetličiča, naj se oglasi kterikrat v Glasniku, češ, pesmice Vaše so lepe, krasne, veličastne, ali pa dajte zbirko lepih svojih pesmi priobčiti v Cvetji. — „V imenu mnogih Slovencev prosim, pisal mu je l. 1860, da bi se Vaša Modrica v novem letu prav obilno oglašala, ker je tako radi poslušamo. Vsaka cvetica iz Vaše roke bo Glasniku mila in draga, in tudi njegovim bravcem serčno zaželena.“

Oglasil se je Svetličič res koj nato v „Slov. Glasniku“ l. 1860 zv. V. št. 4. s krepko pesmico „Na planini“ (Kadar zarja zvezdic čedo — Vžene v staje za goró . .); l. 1861 zv. VII, št. 1. v sonetu „Pot skozi življenje“, gl. Cvetnik I. str. 174; št. 3. spet v sonetu „Pesnik“; št. 9 „Slovencom“, gl. Cvetn. slov. slovesn. str. 84. 85; št. 11 v povestni „Turški križ“, gl. Cvetn. slov. slovesn. str. 36. 37. — Kaže naj se iz te dobe:

Pesnik.

Čemú si pesnik? vpíje buč nevkretnih
Na glas, da je prav hripavo, število;
Kedaj je petje rušo uplodilo,
Al razvedrilo glave neumetnih?

Kedaj li je soglasje strun prijetnih
 Sovražniku v deželo ubranilo?
 Kedaj sosede jezne pomirilo,
 Al pa končalo gizdo žensk prevzetnih?

Potihnite al vpijte vedno huje,
 Za vpitje vaše pesnik se ne zmeni,
 Ter svoj pot nove pesmi izmišljuje.

Al jih neotesancov truma ceni,
 Al ne, po tem nikdar ne oprahuje,
 Če tudi vsa se jeze nad njim peni.

Oglasil se je Svetličič v Slov. Glasniku tudi l. 1862 s pesmico po narodni povesti zloženo „Cerkniško jezero“ (Zakaj še dan današnji iz lesa gostega — Dva grada vsa poderta tak milo gledata — V planjavo lepo, kjer je široko jezero — Med Javornikom temnim in Slivnico golo itd.), zv. VIII. št. 2; in l. 1863 z balado „Ukleti grajščak“ zv. IX. št. 2. gl. Cvetn. slov. slovesn. str. 175. 176 (Sred Ulake, planine nad zgornjo Vrhniko . .). — Odslej pa je popeval spet v Novicah, kjer se na pr. l. 1864 str. 391. 392 nahaja njegova sloveča „Hrušica“ (Kedar solnce teka trudno — V sinje morje se topi . .), gl. Cvetn. slov. slovesn. str. 34. 35; l. 1867 str. 238. 239 njegova iskrena „Na Mravljiskem vrhu“ (Kaj se beli tam na gori — Med grmovjem in med bori, — Je li groblja, je li sneg? — Groblje v kraji tistem ni je, — Burja studna več ne brije, — Davno kopen je že breg itd.); in l. 1869 str. 424 njegova grozna „Zaklad na Hudem polji“ (Golak je vrh najviši kedanjih Belih gor, — Pod njim na vzhodnji strani ravnina, polje skor; — Kmet „Hudo polje“ pravi jej še današnji dan, — In ne stori stopinje na njo, če ni prigan itd.). —

Do l. 1863 župnikoval je v Sorici, sosed Bohinju, in l. 1865 dobi v Godoviče znamenito čestitko, ktero mu je 15. sept. t. l. zložil mladi dr. J. Mencinger z naslovom: Gospodu župniku Francu Svetličiču pozdrav iz Bohinja, in ta se glasi:

Naključje neprijazno nas preganja,
 Prijatle loči na vse štiri strani,
 Kar nam ljubó je, nam doseči brani,
 In temu nas, kar neljubó je, vklanja.

Uči britkost in skušnja nas vsakdanja,
 Da nam za boj življenja dni so dani,
 In nam le trud in blago djanje hrani
 Vse dni mladostno moč do smrti spanja.

O duh nevklonjeni, tedaj se trudi
 Za blago reč: za domovine slavo,
 Iz zmot in spanja svoje brate budi;

In dvigni nad praznotno se nižavo:
 Kar tlači dušo, vse se enkrat zgruđi,
 Pa zmage venec čaka blago glavo.

Tako je natihoma kdo počislal tihega pesnika blago delovanje. Mladi slovenski svet se zanj ni kaj menil, ker ga ni poznal. Bavil se je vendar Svetličič s poezijo celó do smerti, kajti poslednja pesem njegova „Slovensk junak“ spisana je 12. jun. 1880. Kedaj so zložene še ostale, ni povedano. Znancu iz Horjula, na Verhniki nekđaj sosedu, mi je na prošnjo rad izročil vse svoje še nikjer ne natisnjene pesni. Svěst sem si, da storim dobro delo, ako — opisavši skromnega pesnika slovenskega verlo dejanje — njemu na slavo, rojakom pa v koristno zabavo priobčim tukaj vse te bisere našega slovstva. Ti so popolnoma v njegovih oblikah rokopisnih:

S o n e t.

Po tvoji volji daj mi Bog živeti,
Od seh mal de življenja čas poteče,
De pride smert po mene, in poreče:
Z menoj, prijatelj ljubi! jenčaj peti.

Bi hotla poželjivost me prevzeti,
Daj, Oče! de zbudjena vest me speče,
Daj, de obrnem zapeljivki pleče,
De memo brezna vere luč mi sveti!

Vesel tadaj zapustil bom to ječo,
Izročil tebi dušo, zemlje krilu
Povernil, kar mi je blo posodilo.

Pri tebi v raji bom prepeval srečo:
V izvoljenih nebeščanov številu
Vživati truda časniga plačilo.

K d o s e m ?

Sem spevorečnik golemošnji,
Pa vendar prudek vsaki dan;
Ne briga me, je li o košnji,
Je li o svetem Gracijan?)

Osoda moja me ne peče,
In sreča družih ne skeli;
Kako se pravda vlad izteče,
To mene kar nič ne srbí.

Cvetice moje so zvenele,
Pestrejših včakal, vem ne bom,
Letite toraj name strele,
Saj skor me kril bo hladni dom.

) 18. decembra.

Mučénec Dioklecijanu.

Podnožje tvoje bodi gora bela.
 Oblakov kopa tvojih rok slonilo,
 Gromenje veličastva poročilo,
 Pogled tvoj jezni smrtonosna strela;

Začetek tvoj, ko Eva je spočela,
 Kot peska v morji tvojih let število,
 Moriti vedno tvoje opravilo,
 Osoda moja pa muk vrsta cela:

Nikdár ne bom te molil; stvar strohljiva,
 Prah zemlje si kot jaz, in v prah povrnil
 Se bodeš z mano vred, ko ura pride.

Visoki Bog, ki zanj trpim, pa vliva
 Mi v srce sladki up, da mi odgrnil
 Bo pot med večnih dvorov krasne zide.

K u p e c.

Stojé na morskem bregu v dan iz dneva
 Prihoda barke kupec pričakuje,
 Dobičke lepe v duhu ogleduje,
 In svitile zlate ves vesel prešteva.

Da pride zdaj pa zdaj, se mu dozdeva;
 Ko jo ugleda, nič več ne žaluje,
 Da blago svoje na-njo naložuje,
 Ki vedno lačno morje pod njo zeva.

Al glej! na hipec privrśé vetrovi,
 Se zvijajo po tamnem zraku strele,
 In v težko barko butajo valovi.

Njih butanje razruši jo na dele,
 Ko jenja, vidijo se le tramovi,
 Zaklade pa so globočine vzele.

S m r t.

Kot pisana cvetica z bilko velo
 Pod britko koso senoseka pade,
 Kosí nemila smrt sred starih mlade
 Gređoč iz hiše žalostne v veselo.

Po vsih steguje svojo roko Źelo,
 Ne zmeni se, ponujaj jej zaklade,
 Al toži, da prišla je iznenade,
 Ž njo moraš iti v tiho tje deželo,

Kjer zraven moža sívega spi dete,
 Deklè, lepote cvet, tik suhe žene,
 Berač bogatemu se ne umakne;

Kjer straži mati zemlja rev otete,
 In v njeno hladno krilo položene,
 Da se spjōčih nihče ne dotakne.

Lenuhu.

Lenuha, ko toži: Ni jesti, ne piti;
Težko brez kurjave bo zimo prebiti!
• Poprašaj: Prijatelj! povej mi ročno:
Kje žetev je bila, kjer setve ni blo?

Trmastemu.

Kdor umnih svete zaničuje,
Naj lastna skušnja ga učí,
Da se, če trna si ne 'zruje,
Gotovo peta mu gnojí.

O n é m u.

Praviš, da pijem preveč, ko lotim se pesme kovati;
Ali pomisli, da voz škriplje namazan če ni.

Grobni napis.

Kar mi zemlja posodila,
Tudi zemlja vzela je,
Kar pa vzela, bo vrnila,
Sodni dan, zanesem se.

Slovensk junak.

Z gor samotnih v mesto živo stopim vendar enkrat spet,
Kraji mlada leta znani se mi zdijo vse drug svet,
In ljudje, ki mimo mene gibčnih nog se gujetejo,
So mi čisto tuji, ni ga da bi mi podal roko.

V sé zamišljen se sprehajam med sidovjem semtrtje,
Kar me glasi vbranih zvonov iz zamišljenja zbude,
Plašen prašam, kaj pomeni petje njih in vabljenje,
Ino množica, ki urno v stolno vežo božjo vre?

Hvalo dat, izvem, da teče Večnemu za zmage dár,
Ki jo je imel v borenji naših bojnih čed glavár,
Hvalo dat, da noga vražja zemlje naše ne mandrá
In svobode njene znamnja v cestnem blatu ne teptá.

Bog in dom, imeni sveti, tudi jez za vaj' gorim,
Mislim si, in ročno v drugo božjo vežico letim,
V njej poklekнем ino hvalim vojsk Vladárja presrčno,
Da z vratu nam snel je jarem, ki nas žulil je hudó.

Srce ohlajeno da mi zopet vzdigniti oči,
Kar se mi na ploši v steni grb junaka zasveti,
Ki je bil deželi bramba, veri steber čist močan,
In sedaj počiva v rakí redko kje imenovan.

Redko kje? besedi grenki! toda tebi nikdar ne,
V družbi cenjenih junakov svojih zmag raduješ se,
Al ti svet prepeva slavo, al zabljivši te molčí,
Ti v zavida prostem srcu radovanja ne kalí.

Miren kažeš jim planjave, kjer si vodil svoje v boj,
 In iz boja, pokončavši tebi smrt proteči roj;
 Da pa bojev teh nobeden ni brez znoja bil končan,
 Priča vsemu svetu tvojih šestkrat osem dve manj ran.

Da Slovenec hrani vero v Sina, resnjega Boga,
 Ki z Očetom ino Duhom svetim je Gospod sveta,
 In pohotnemu preroku v čast ne brije si glavé,
 Po pravici tudi tvoji krepki roki hvala gré.

Kdo pa neki bil junak je, ki ga pesen ta slaví,
 In pozabljenja oteti iz hvaležnosti želi?
 Ta junak — branitelj Kolpe, Turkov vedni strah in bič,
 In ponos dežele naše, je bil — Jurij Lenkovič.

Da so pesmice Svetličičeve res biseri v slovenskem slovstvu, vidi vsak, kdor ima serce za lepoto, ki se razkazuje v poeziji.

Pravi pesnik svojih dovršenih umotvorov navadno ne popravlja. Tako je tudi Svetličič v svojih pesmicah le tu in tam kaj preuredil, kar razodeva njegovo tanko čutilo ter spričuje, da se časih z malo pre-mémbo zboljša mnogo. Tako je popravil v baladi „Erazem Ravbar“ v I. kitici 4. versti: Nobena več možkih za sebe ni vnela v . . . za sé ni unela; v III. kit. versto predzadnjo: Ko beli med ternjem je limbarjev cvet v Lilije cvet, spoznavši, da je limbar (Lilienberg) beseda Markova! — V sonetu „Dekletam“ v III. kit. 3. versti: Pregrešno slasti moč ni posmodila v Pregrešne slasti itd. — Pesmico „O pomladi“ v 2. versti: Topleji solnce greje nas v Topleje itd.; v zadnji verstici: Tud nam veselim bit' veli v In ali pa nam veselim . . — V zabavljici „Oném“ v II. kit. 4. v.: Mu lačna nesnaga v Lačna grdoba nar lepši objé. — V sonetu „Mladenčem“ v III. 2: Deklet nedolžnih, bistrookih lica v Deklet slovenskih . . — V sonetu „Mornar“ III. 3: Po kateri znancov množ'ca se spreha v Znancov mnogo se spreha. — V himni „Ob vojski“ II. 4: So vasi in tergi, v katerih pred ljudi se terlo je v Ki se préd ljudi v njih terlo je; III. 4: . . dokler bije v nas serce v Dokler triplje v nas serce. — V pravljici „Čudno jezero“ IV. 4: Utergati zmed njih eno v Da bi utergal njih eno; VII. 2: Po kateri sem otrok skakljal v Ki sem otrok po njej skakljal. — V enaki „Zgubljena zvezda“ I. 3: Ki šle so na neba širjavo v Na neba planjavo. — V sonetu „Pot skozi življenje“ III. 3: Ko hrast cvetice, ki pod njim so v travi v Kot lipa cvetke, ki pod njo so v travi . . — V pripovedni narodni „Cerkniško jezero“ V. 4: In mu prijazno pravi: Povej mi, kaj ti je? v Sirota, kaj ti je? — VIII. 4: In rečem ti, to dekle nevesta tvoja bo v Da ona nevesta tvoja bo; XII. 2: Iz serca rad bi gledal neveste tvoje kras v Iz serca rad bi vidil . . ; XIII. 2: Za lučjo, ki mu z grada visocega miglja v Prot luči, ki mu . . — V pesmi „Hrušica“ II. 4: V gostem listji nad menó ali manó nam. menoj, da se vjema z

vtihnejo; III. 4: Kteri se krivé v dolé v Ki krivijo se v dolé; VII. 8: Mim Pavijskih nam. pavijskih podrtin. — V baladi „Zaklad na Hudem polji“ II. 3: Na njej v slednjem ščipu v Na njej o slednjem ščipu .; VII. 3: Al skrinja hrane polna nam. polne; XII. 2: Kar vé, da ga bo treba v Ker vé itd. —

Kar je Svetličič popeval v pesni „Na planini“, ki se o zgodovini tako čversto strinja z ono „Na Hrušici“, posebej o Slovencu:

„Zvest Bogu in domu bil je
In bo vedno Slave sin
Dokler solnce bo zlatilo
Verhe plešastih planin“ —

to nam o narodu in domu svojem ter sam o sebi kaže kaj iskreno v pesni po narodnih zloženih vže v novejši dobi, namreč:

Na Mravljiškem vrhu.

Kaj se beli tam na gori
Med grmovjem in med bori,
Je li groblja, je li sneg?
Groblje v kraji tistem ni je,
Burja studna več ne brije,
Davno kopen je že breg.

Skala je, pečina krasna,
Ž nje se — so vremena jasna —
Vidi zemlja kranjska vsa.
Zemlja kranjska, zemlja blaga,
Duši moji milodruga,
Bodi mi pozdravljena!

Ti si knjiga svetu dana
Vredna biti vsemu znana;
Pa kdo v tebe vprè oči!
Redek le je, da se zmeni,
Kaj je v tebi, in te cení,
Kakor gre, po vrednosti.

Ti si njiva, ki gnojila
Jo je vojsk in bojov sila
Mnogo let nenehoma;
Njiva, ki so jo orala
Kónj kopita, in teptala
Ji vsejana semena.

Ti si raka, kjer Posavci,
Kjer Primorci, kjer Podravci,
Ki so za-te padli, spé.
Njih desnica tri sto let je
Turku krhala početje;
Kdo pa jim kaj hvale vé?

Srečna torej si ti, skala,
Da priroda ni ti dala
Srca občutljivega:
Mirno gledaš v dalje zračne,
Al so čiste, al so mračne,
Al vihar po njih divjá.

„Ah, predragi! ah ne sodi
Me tak krivo, veren bodi,
Tudi jaz imam srcé;
Tudi jaz vem razločiti
Ino morem občutiti,
Kaj je blagor, kaj gorjé.“

„Gledala sem s te višine
Divjih rojev klete čine,
Ko si svet delili so;
In smem reči, da storilo
Se je tudi meni milo
Nad krivico prehudó.“

„Slišala sem zdihe vroče
Đedov tvojih, ko jim kočé
Palili so nad glavó;
In tud mene je bolelo
Srce, ko mi je donelo
Njih jokanje na uhó.“

„Dnevi sparni so varili
In nalivi mi kalili
Stene neopažene.
Vihte strašne so bučale,
Đa bi skor me omajale,
Pa ganila nisem se.“

„Glej! strel moč me ni razklala,
Vlagi, toči v bran sem stala,
Stoj udarcem tudi ti.
Če nadzvezdne pa oblasti
So ti namenile pasti,
Padi, — zakon ti veli —.“

Skala! čuj prisego mojo:
Zvršiti naročbo tvojo
Vse vse dni se trudil bom.
In ko bela smrt me grudi —
Mož beseda — bode tudi
Zadnji zdih moj: Bog in dom!

In Svetličič — bil je tudi mož beseda! — Da bi pač takih mož v prihodnje dobivala še dokaj o takem pesniku ponosna Slovenija, in da bi vsi, ki radostni prebirajo prelepe njegove pesmice, ž njo vred ranjkemu vsaj v duhovnem svojem napredovanju splétali spominšice, kakoršno je vsadil mu verli Radoslav po Zg. Danici 1881 l. 9:

Spominšica

na grob svojemu nepozabljivemu učeniku keršanskega nauka na Verhniki
v mladostni dobi, preč. gosp. Fr. Svetličiču.

Spominšico Ti stavim na gomilo,
Učitelj moj nekdanji ljubeznjivi,
V spomin hvaležnosti, Nepozabljivi!
Zdaj ko dejan si v černe zemlje krilo.

Za tvoj poklic ti serce je žarilo,
Pastir Gospodov zvest in nevtrudljivi,
Sin blag Slovenije bil dan svoj živi,
Marsktero pesmico si pel ji milo.

Ni gnalo te po blišu svetne slave,
Obilno pil iz kupe si terpljenja;
Pa breme nosil Bógu vdan in véрно:

Naj duša tvoja k Jezusu v višave
Po venec splava večnega življenja,
Uživa tamkaj slavo neizmerno!

